

La Segona República a la Conca de Barberà i els partits polítics (1931-1936)

RESUM

Article que descriu les associacions de caràcter polític fundades a la Conca de Barberà durant els anys de pau de la Segona República, s'adjunten els noms i cognoms dels integrants de les juntes. Es deixen per una altra ocasió les entitats femenines. La informació s'ha extret del fons documental del Govern Civil de Tarragona (AHT).

RESUMEN

Descripción de las asociaciones de carácter político fundadas en la comarca de la Conca de Barberà durante el período de paz de la Segunda República. Se adjuntan los nombres y apellidos de los miembros de las juntas. La información está extraída del fondo documental del Gobierno Civil de Tarragona (AHT).

ABSTRACT

Description of political associations founded in the Conca de Barberà region during the peace period of the Second Republic. The names and surnames of the members of the boards are attached. The information is extracted from the documentary collection of the Civil Government of Tarragona (AHT).

Paraules clau: II República, associacionisme, partits polítics.

Palabras clave: II República, asociacionismo, partidos políticos.

keywords: Second Republic, associationism, political parties.

Josep Recasens i Llord (Blancafort, 1934), autor de diversos llibres, entre els quals destaquem *La repressió franquista a la Conca de Barberà* (2000), *La repressió franquista a la ciutat de Reus* (2003), *La repressió franquista a la ciutat de Tarragona* (2005), *El daltabaix a la Conca de Barberà* (2010), *La fil-loxera i el seu aspecte social a la Conca de Barberà* (2011) i *La Tarragona silenciada* (2014).

La Segona República a la Conca de Barberà i els partits polítics (1931-1936)

Josep Recasens Llorc

*joseprecasen@gmail.com

L'adveniment de la República fou un esclat de joia popular, però com reaccionaren els habitants de la Conca de Barberà? Ningú pensava que el 13 d'abril hi hagués un canvi de règim, si bé, molta gent coincidia que el règim monàrquic tenia els dies comptats. Per alguns de la Lliga. La il·lusió optimista es manifestà en les campanyes electorals, l'entusiasme creixia i els oradors es començaven a inflamar de promeses. La majoria veia en la República l'acompliment dels seus anhels. La República donà la ciutadania al poble, va permetre la recuperació de la catalanitat i la dignitat dels treballadors, fins aleshores aixafada pel dictador Primo de Rivera. El 14 d'abril de 1931 fou una festa i un jorn inesborrable per la gent que ho visqué, la transmissió del qual ens ha arribat fins a nosaltres com un exemple cívic i fresc del poble en la conducció del seu destí.

A Montblanc, el mateix dia (14 abril), la majoria de regidors foren convocats per Macià Guarro per veure que s'havia de fer, més tard els mateixos regidors reunits a la casa de la vila, per mà del metge Lluís Ros Costa donaren visques a la República, el mateix va fer la gent reunida davant l'Ajuntament.

Davant la nova situació Albert Talavera i els seus companys es trobaven disposats a lliurar el poder als republicans. Els senyors Guarro, Folc i Jàvega ocuparen els seients presidencials, destituïren als regidors anteriors i designaren alcalde provisional al referit doctor Ros. Des del local de la CNT, a l'altre costat de la plaça, els sindicalistes contemplaven indiferents l'espectacle, Ramon Porté exclamà: "Han canviat la màquina de tren per una de més ràpida, però els rails de la via condueixen al mateix lloc¹. Arreu l'alegria es desbordà, i als acords de "la Marsellesa" interpretada per l'orquestra "Els Montblanquins", van recórrer els carrers de la vila. Segons Talavera la instauració de la República fou feta amb la cooperació i el seny de tothom. Davant d'aquest moment històric, remarcà que "seria una insensatesa que alguns elements de solvència política es retraguessin, o que algú en volgués prescindir"².

A l'Espluga de Francolí, el dia de la proclamació es portà a terme a l'Ajuntament una sessió extraordinària on hi eren presents l'alcalde Antoni Torres i Gili, el caporal de la Benemèrita Joaquim Grimalt, el jutge Joaquim Bosqué i Llorens i els membres de la candidatura guanyadora. S'elegí com alcalde provisional a Ricard Farré Climent, (a) *Gamell*, que proclamà la República des del balcó de casa de la vila. Aquest encapçalava la llista de l'Ateneu Federal Republicà. El triomf republicà havia estat aclaparador. L'any 1933 era batlle Isidre Rossell Inglès, (a) *Esparter*³.

A Sarra, l'adveniment republicà fou rebut amb alegria i satisfacció per la majoria d'una població ben coneguda pel seu tarannà republicà. El Centre Republicà no va dubtar a llogar una orquestra per acompanyar la manifestació als acords de la *Marsellesa*. Els socis es disputaven l'honor de dur la bandera i els assistents no van parar de fer els rituals de visques a Macià i a defenestrar a Cambó "Visca Macià que és català, mori Cambó que és un traïdor". A les nou del vespre el manifestants anaren a l'Ajuntament. L'Emili Mateu (alcalde), des del balcó encara els engrescà més i els preguntà "i ara què voleu? I la massa respongué

Simbologia de la Segona República

“el rei i la reina”, “Si voleu el rei i la reina aquí els teniu” i sense pensar-ho dues vegades, llençà el retrat dels reis, que ben aviat fou consumit per una foguera encesa al bell mig⁴.

A Vilaverd, el dia de la proclamació de la República, l'Ajuntament va transmetre el següent telegrama a Francesc Macià: “En commemorar avui el poble la proclamació de la República, com a règim de democràcia i llibertat, fem vots per a que l'Estatut de Catalunya sigui definitivament sancionat d'acord amb la voluntat del nostre poble”. L'adveniment fou rebut en mig de l'entusiasme popular, el reusenc Llorens i Padern pronuncià unes eloqüents paraules i invità al poble a col·laborar amb el nou règim; una banda de música interpretà la *Marsellesa* i la *Santa Espina*, cloent l'acte amb una gran manifestació que consistí en una passejada per tots els carrers de la vila. Aquell mateix dia canviaven el nom de la plaça que era de la Constitució per la de la República⁵. A Vimodí, els arribà per la ràdio la notícia de la proclamació, aviat onejà la bandera republicana al Centre d'Esquerra Republicà (l'Agrària). A les nou del vespre (14 abril) fou cridat el poble a la plaça des d'on s'organitzà una gran manifestació, que presidida per tot l'Ajuntament que recorregué pacíficament els carrers del poble als acords de la *Marsellesa*. Al reunir-se altra vegada la multitud a la plaça, el Secretari parlà en nom de l'alcalde alabant la nota cívica i la correcció en què

s'havia portat a terme la manifestació. Els animà a conservar l'ordre i la bona conducta. En finir-se el parlament, es donaren visques a la República, als presidents Macià i a Alcalà Zamora, els quals foren corejats per la gent allí reunida. Al dia següent, per acabar-ho de celebrar, el poble va fer festa. Al matí passà pels carrers una banda de música al só una altra vegada de la *Marsellesa*; al migdia hi hagué sardanes a la plaça i per la tarda ball a la sala del cinema⁶.

“La paraula màgica de la República enrolava propietaris i burgesos, creients i descreguts, revolucionaris i antics dictadors, tot s'enfeixava per virtut i gràcia del presentiment d'una felicitat comuna”⁷.

La pregunta que ens hem de fer, és. Qui desitjava el canvi de règim?, el volia el proletariat, també la majoria de la petita burgesia, puix havia perdut la confiança en la monarquia i esperava que una República conservadora asseguraria els privilegis que el desacreditat govern no podia salvar. Els innumbrables ciutadans que vivien de les dots liberals –metges, farmacèutics, advocats, mestres... també volien la República. Els únics actors socials que s'hi oposaven era la del pensament feudalista que encara que imperava en províncies senceres, i el clericalisme sempre oposat a tot el que tingués un caire progressiu i alliberador dels pobles.

La Lliga la dels “30 anys de catalanisme”, apuntalava com podia el tron del darrer Borbó que en un moment de sinceritat va dir que se sentia orgullós d'ésser descendent de Felip IV, aquell rei que a sang i foc, prengué les llibertats catalanes. Per a més “inri” sortia Cambó en defensa de la monarquia manifestant que a Espanya no hi podia haver republicans. Aleshores és quan Ventosa (altre prohoms de la Lliga), surt cap a Madrid, pensant salvar allò que no tenia remei, no va fer més que assistir a la defunció de la darrera monarquia espanyola⁸.

El règim republicà, per raó de la seva puresa doctrinal, exigia al poble la capacitat per exercir-la amb mesura i amb fermesa, el contrari seria la demagògia, el desenfrè i la catàstrofe, però la República va tenir un enemic important, la deficient cultura del poble. Ningú podia pensar que les alegries del 1931, acabessin amb discòrdia.

Una vegada calmats els ànims, començaren a sorgir les ideologies a la comarca. A la majoria de pobles, la rivalitat entre les tendències polítiques no es feren esperar. Montblanc i l'Espluga quasi que van acaparar tota l'activitat política. Els partidaris de Cambó i Macià es trobaven en el seu punt de mira. Les dues tendències predominants foren dretes i esquerres, és a dir, els que invocaven els temes tradicionals i conservadors: pàtria, tradició, autoritat, aferrant-se a posicions econòmiques, partidaris de Cambó i per altra banda els que demanaven una veritable justícia social, a la vegada que sembraven el malestar a les classes treballadores i que amb el seu ímpetu arrossegaven les masses obreres a una doctrina marxista, partidaris de Macià.

Notes

- 1.- MAYAYO ARTAL, Andreu, *La Conca de Barberà (1890-1936). De la Crisi Agrària a la guerra Civil*. Montblanc, 1986, p. 289.
- 2.- ACCB, *Aires de la Conca*, 18 abril 1932, núm. 147.
- 3.- ROCA ARMENGOL, Jordi. *Història de l'Espluga de Francolí. El segle XX*, V. VI, l'Espluga de Francolí, 2005, p. 208.
- 4.- *L'Empenta d'un poble. Centenari de la Cooperativa Vinícola de Sarral (1907-2007)*, Sarral, 2008, p. 92.

- 5.- SOLÉ OLIVÉ, Jaume. *Vilaverd*, Valls, 1999, p. 68.
- 6.- ACCB. *Butlletí Cultural*, Vimbodí, maig, 1931.
- 7.- ACCB. *Aires de la Conca*, 24 octubre 1931, núm. 159.
- 8.- ACCB. *Tasca, Portanveu Quinzenal de la comarca d'Esquerres del partit de Montblanc*, 15 juny 1936, núm. 4.
- 9.- BPT, Diari "Foment", 11 agost 1932, núm. 415.

Els partits polítics de la Conca i la seva doctrina

Amb la proclamació de la II República (1931) a la Concasorgiren una sèrie d'associacions, que amb el pas del temps es transformaren en partits polítics, si bé algunes tenien un origen anterior.

La Lliga i ERC, van ser els dominants als diversos pobles de la Conca, a part de Barberà que es decantà pel socialisme, la gran majoria militaven en aquests dos partits.

La metodologia que hem emprat, és la de presentar de cada poble de la Conca, els partits polítics dels quals es tenen notícies, remarcant les persones que es destacaren en cadascun d'ells, sense entrar en la seva actuació. D'alguns no es tenen referències anteriors a 1936 i ens hem basat a les juntes de govern que es varen formar.

Simpatitzants de la Lliga Regionalista

- Lliga Regionalista de Blancafort
- Centre Nacionalista de l'Espluga de Francolí
- Agrupació Regionalista de l'Espluga de Francolí
- Unió Ciutadana de Llorac
- Lliga Regionalista de Montblanc (Centre Català)
- Lliga Regionalista i pobles agregats de Montblanc
- Centre Democràtic Catalanista de Santa Coloma de Queralt
- Centre Tradicionalista de Sarral
- Centre de la Lliga Catalana de Sarral
- Centre Democràtic Republicà de Solivella

Simpatitzants d'ERC

- Agrupació Socialista de Barberà de la Conca
- Agrupació Republicana Federal de Blancafort
- Centre Republicà Català de Conesa
- Ateneu Republicà Federal de l'Espluga de Francolí
- Centre Republicà Radical de l'Espluga de Francolí
- Unió d'Esquerres de Llorac
- Centre Republicà Autonomista de Montblanc
- Ateneu Obrer de Montblanc
- Agrupació Socialista de Montblanc
- Centre Republicà Catalanista de Montblanc
- Bloc Obrer Camperol de Montblanc
- Associació d'Esquerres de Montblanc

- Associació Laica de Montblanc
- Associació de Parcens i Jornalers de Prenafeta
- Centre Unió Agrícola de Lilla
- Centre Republicà Federal de Pira
- Centre Republicà Federal de Rojals
- Joventut d'ERC de Sarral
- Centre Republicà Autonomista de Sarral
- Centre Republicà d'Esquerres de Senan
- Esquerra Republicana Federal de Solivella
- Centre Republicà Federal de Vallclara
- Joventut Republicana de Vallfogona de Riucorb
- Foment d'ERC de Vilanova de Prades.
- Ateneu Republicà de Vilaverd
- Unión de Obreros Agrícolas (l'Agrària) de Vimbodí².*

Barberà de la Conca

Anys abans, el 29 de novembre de 1920, s'havia format el "*Sindicato Único de Trabajadores*", amb les següents persones: Joan Ribas, Josep Miró, Andreu Fabra, Ramon Romeu, Ramon Bella, Josep Esplugues, Antoni Grau, Modest Saumell, Antoni Sabaté, Victorino Cabestany, Joan Calvet, Pere Manresa, Josep Casamitjana, Josep Contijoch, Josep Martí, Josep Costas, Josep Bella, Josep Miró, Josep Ribas i Evarist Espasa³.

Escolliren la casa de Salvador Romeu, carrer del Bruch s/n, les vint persones anteriors del poble per la seva seu, i a l'any 1923, es va constituir la "*Asociación de Aparceros y Jornaleros de Barberá*". Presentaren els estatuts al govern civil el 15 d'octubre de 1927, els quals foren aprovats el 29 de juny de 1931; fixaren el domicili al carrer Llibertat, núm. 46 i amb 23 articles el seu objectiu fou millorar les condicions morals, materials i intel·lectuals dels associats, a més de la defensa dels drets conforme a les lleis. Posaren com a condició que no es podria dissoldre mentre hi hagués com a mínim vint associats. Cas que es donés el fet, els béns serien entregats al Sindicat, a una societat o a un centre per a obres de beneficència.

En ser una associació de parcens i jornalers, cadascú havia de complir uns requisits: el parcens no podien signar cap contracte sense consultar-ho a la junta directiva, comunicar les anomalies que haguessin hagut en els cassos d'infraccions; si el parcer hagués hagut d'intervenir, aquest estaria representat per la junta i finalment estaria obligat a acceptar les modificacions que es portessin a terme. Per altra part, els jornalers es veien obligats a acceptar els acords de la junta en quant al compliment de les lleis socials; cap soci podia contractar a un jornalер a menys jornal del que fixava la Junta, i qualsevol infracció on el jornalер sortís perjudicat, la seva obligació era de comunicar-ho a la directiva.

Es formà una comissió amb les següents persones: Josep Cantó, Josep Bella, Anton Abellà, Josep Calvet, Ramon Bella, Josep Fabra, Emili Ribas, Josep Cabestany, Joan Rovira i Ramon Rovira, aquest actuà de president⁴.

El 15 de juny de 1931, es creà l'Agrupació Socialista, que una vegada llegits els estatuts es procedí a formar la següent junta: Josep Calvet Vidal (president); Antoni Abellà Fuguet (vicepresident), Joan Tous Gavaldà (secretari); Ramon Bella Figuerola (vicesecretari), Josep Giné Anguela (tresorer) i com a vocals Josep Costas Roca i Josep Bella Rosanes.

Van contactar amb Josep Zaragoza Curto, de Tarragona per a presentar un exemplar al govern civil (5 de juny de 1931). Fixaren el domicili al carrer Llibertat núm. 46 i amb els seus divuit articles la posaren en marxa, però amb la finalitat d'adaptar els seus continguts conforme el programa del Partit Socialista Obrer (defensar i propagar les idees socialistes).

El 21 de gener de 1933 es renovaren alguns càrrecs de la junta en les persones de Josep Costas Roca (secretari), Josep Bella Farré (vicepresident), Baldomer Mateu Tarragó (tresorer) i com a vocal: Joaquim Amill Miró.

Quan el sis de gener de 1934, fou el moment de renovar part de la junta, va assumir la presidència Josep Giné Anguela, Joan Contijoch Fabregat (sots-secretari) i Josep Canaleta Cabestany com a vocal⁵.

A Barberà va sorgir una altra entitat, l'Ateneu, amb domicili al carrer Major núm. 10. Els seus promotors foren: Josep Esplugues, Alfons Fabregat, Ramon Abellà, Manuel Fabregat, Gabriel Bella, Josep Fabregat, Josep Cervera, Josep Pons, Josep Rull, Miquel Solé, Antoni Fabregat, Pau Grau, Miquel Hervàs, Manuel Fabregat i Pasqual Burguera. El sis de juliol de 1933, redactaren uns estatuts (23 articles), per equilibrar el contrapès de l'Agrupació Socialista; la finalitat era propagar tota classe de coneixements i el desenvolupament moral dels ciutadans. Per aconseguir aquestes fites establiren una biblioteca perquè els socis poguessin adoctrinar-se en lectures instructives i agradables. La llengua catalana i la castellana gaudirien de la mateixa consideració.

Una vegada legalitzats formaren una junta amb les següents persones: Antoni Fabregat Farré (president); Gabriel Bella Tous (vicepresident), Josep Fabregat Amorós (secretari), Josep Cervera Grioles (vicesecretari); Josep Pons Trullols (tresorer) i vocals: Manuel Fabregat Abellà i Josep Rull Huch (metge). Una de les condicions fou que no es dissoldria l'associació mentre hi hagués cinc socis⁶.

Blancafort

El trenta d'agost de 1904, 28 persones del poble s'agruparen per formar l'associació nomenada "*Defensa de la Propiedad Agraria de Blancafort*",⁷ presentant la sol·licitud al govern civil en Joan Sanahuja Baldrich. Establiren el domicili a la plaça Vella núm. 1, el vint de gener de 1905 es formà la primera Junta amb les persones de: Antoni Moix Solé (president); Josep Iborra París (dipositari), Joan Vives Gomà (secretari) i vocals: Antoni Rosich Iglésias i Pau Elias Talarn⁸.

Aquestes persones foren els fundadors de la "Cooperativa", el 1908, sabem que el president era Josep Martí Moix, i el secretari Pau Cendra Talarn, anys més tard (1920), d'aquesta entitat sorgirà la "Mútua de Propietaris", que amb 47 articles i de duració indefinida, la seva finalitat seria defensar els interessos agrícoles i els acords entre propietaris, parcers i treballadors. En podien formar part tots els anteriors majors de divuit anys; a la vegada acceptaven dones que fossin usufructuàries de finques rústegues. No es fiaven de la paraula i per a ser soci era necessari portar la relació de finques que tenien pròpies o arrendades, qualsevol anomalia donava peu a comunicar-ho a la junta, puix que posaren una clàusula on no podien arrendar terres de persones conflictives. La junta la formaren: Josep Iborra París (president), Josep Pons Saumell, (tresorer), Josep Saumell Baltà (secretari) i vocals: Joaquim Oliveres Miret, Antoni Rodríguez Martí, Antoni Prats Anglès i Joan Iborra Civit⁹. Després de proclamada la II República, Josep Civit Cendra, el 31 de maig de 1932, exposà que diversos veïns volien constituir una delegació local de la Lliga Regionalista, presentant-se diversos simpatitzants: Francesc Obradó Ferran, Ramon Briansó Obradó, Lluís Debat Balcells, Josep Baltà Masalles, Josep Saumell Vilamajó i Antoni March Moix, entre altres, el

primer de juny de 1932 sortia la següent junta, Josep Civit Cendra (president), Francesc Obradó Ferran (vicepresident), Ramon Briansó Obradó (secretari); Lluís Debat Balcells (sots-secretari), Josep Baltà Masalles (tresorer) i com a vocals Josep Saumell Vilamajó i Antoni March Moix. Fixaren el domicili al carrer Dr. Robert, núm. 3 i redactaren uns estatuts compostos de 22 articles on remarcaven que la finalitat de la Lliga seria de treballar per mitjans legals, l'obtenció i consolidació de la plena autonomia de Catalunya dins l'Estat, a la vegada seguirien les orientacions de la Lliga Regionalista de Barcelona. L'Associació es nodriria de les quotes i dels donatius que poguessin aportar els socis¹⁰. No es dissoldria mentre hi hagués deu socis, si el fet es portés a terme, passaria a l'altra entitat semblant del municipi, i en últim extrem a qualsevol altra de Catalunya.

El setembre de 1930, en motiu d'impartir una conferència al poble sobre *Cultura obrera*, el republicà Àngel Semblancat, donà ànims per formar al poble un partit de caire republicà, i fou el vint d'octubre de 1930, quan es va constituir l'Agrupació Republicana Federal, coneguda també amb el nom d'Agrupació de la Caixa Rural i Sindicat Agrícola de Blancafort, amb domicili al carrer Pi Margall, núm. 21. Els principals promotors foren: Antoni Sanahuja Rodríguez i Antoni Sala Elias. Entre els deures i drets dels socis, cal destacar: guardar els respecte mutu entre els associats; aportar les quotes reglamentàries, el dret d'elecció actiu i passiu per als càrrecs, el deure de respectar els acords de la junta Directiva, en cas de disconformitat quedaven relegats els càrrecs elegits.

Aquesta associació segons els seus disset articles, redactats per Josep Iborra Solé, cap de personal de la Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya, que més tard els reformaren i el vint d'octubre de 1930 restaren reduïts a 15. Era republicana democràtica i procurava la connexió amb els altres partits esquerrans d'idees similars, la finalitat era portar a terme un ampli front d'esquerres per realitzar un sanejament polític i educatiu, a la vegada influí en la ciutadania en la defensa dels drets democràtics.

Els membres de la seva junta eren: Antoni Sanahuja Rodríguez (president), Antoni Sala Elias (vicepresident), Antoni Baltà Huix (secretari), Pau Civit Debat (vicesecretari), Josep Civit Espelt (tresorer) i com a vocals Antoni Cendra Cantó, Antoni Rosich Llorba, Josep Masalles Llorca i Josep Prats Baltà, va estar vigent durant un llarg període i declarant-se republicans fins al moll de l'os. Més tard foren perseguits per les seves idees polítiques. Com la normativa general de les associacions, aquesta no es podia dissoldre mentre hi hagués un mínim de nou socis¹¹.

Els parcers també volgueren que es sentís la seva veu, i el novembre de 1932 es formà l'Associació de Parcers, amb 56 afiliats el 1934, per arribar el 1936 amb 67 afiliats¹².

Conesa

En aquest poble, abans del 1931 ja funcionava l'anomenat "*Fomento Agrícola*", sense finalitats polítiques. Els seus reglaments varen prendre peu el 25 de gener de 1924, el 10 de febrer del mateix any es formà la primera junta composta per Josep Segarra Pijoan (president), Marià Panadés Bonet (vicepresident), Josep Jané Cantí (caixer), Salvador Llobet Panadés (comptador), Josep Martí Pallisé (secretari) i com a vocals Jaume Solé Miret i Magí Panadés Llobet¹³. La finalitat era defensar els interessos morals de l'agricultura, com també els materials dels seus associats. En proclamar-se la República (1931), quatre mesos més tard, concretament l'onze d'agost, es fundà el Centre Republicà Català, el domicili fou a la Plaça Major núm. 3. Uns dies més tard Jaume Martí Roca presentà la inscripció de la Societat al govern civil. La finalitat no va ser altra que establir un ampli front d'esquerres per a emprendre un sanejament referent a la política,

a la educació i a la ciutadania per a poder defensar els drets democràtics d'acció i expressió indispensables per a tota persona, col·lectivitat i afermar-se en el sosteniment de la República constituïda. Amb disset articles, és important el 5è quan es refereix als drets i deures de cada afiliat: guardar el respecte mutu entre els associats; aportar les quotes reglamentàries, dret d'elecció activa i passiva pels càrrecs, tenir el deure de respectar el que ordena la Junta directiva i sotmetre's als acords de la junta general en els assumptes locals. Malgrat no disposar de gaire informació, sabem que algunes de les persones que la van constituir foren Josep Moncusí, Sebastià Duch i Isidre Moncusí¹⁴.

Amb motiu de la visita de Francesc Macià a Santa Coloma de Queralt (24 juny de 1932), hom aprofità per visitar Conesa, on hi havia una lleugera majoria de forces progressistes, fet que activà a les forces republicanes¹⁵.

L'Espluga de Francolí

L'embrió dels partits polítics a l'Espluga de Francolí es remonta abans de la II República, el 1885 ja existia al poble el "*Centre de Catòlics*", entitat confessional amb activitats recreatives i que respirava idees catalanistes. Els seus fundadors eren persones de bona consideració dins la població: Artur Carulla Ambrós, (apotecari), Francesc Civit Miquel; Antoni Cunillera Bonet (comerciant); Blai Franqués Pons i Joan Ribes Fabré (fondista). Posteriorment, el 1902 es fundà el *Clam Catalanista*. Els seus membre principals foren: Ricard Boquer Agulló; Josep Civit Rull, Octavi Carulla, Josep M. Rendé Ventosa, Ramon Ribas, (a) "*Cagaferro*", Pius Carulla Riba i Julià Romeu Civit.

El *Clam Catalanista* va tenir una paper molt actiu, en ser el fil conductor del catalanisme, fins el punt que el dos d'abril de 1918 va renàixer sota el nom de Centre Nacionalista, amb la finalitat, altra vegada, de defensar els interessos de Catalunya i tenir com a punt de mira l'autonomia del poble català dins l'estat espanyol, a la vegada que donaven suport al moviment autonomista de la resta de territoris. La junta directiva la formaren: Agustí Roig Amigó (president), Isidre Domènech Prim (sots-president); Ricard Boqué Martori (secretari), Artur Carulla Ambrós (tresorer), Salvador Minguella Josa (vicesecretari) i com a vocals Josep Civit Rull i Salvador Porta Roig. Finalitzat l'acte Josep M. Rendé, proposà que s'expedís un telegrama de salutació al ministre de Foment Francesc Cambó, però Rafael Battestini (metge), es va oposar segons referències de Salvador Porta Roig. El domicili de l'associació el fixaren al carrer Major núm. 10 i més tard al carrer Mestre Roig núm. 12, local cedit per Josep Civit Roig. El 22 d'octubre de 1932, en període republicà, el *Centre Nacionalista*, es converteix en *Agrupació Nacionalista*, adherit a la Lliga i Joan Romaní Querol presentà els estatuts a l'autoritat governativa. Els seus objectius eren: treballar amb mitjans legals per la consolidació de l'autonomia concedida a Catalunya i per la defensa del patrimoni espiritual i material del poble català, seguint sempre les orientacions de la Lliga Regionalista de Barcelona. El seu domicili en un principi va ser al carrer mestre Roig núm, 21 i més tard al carrer Pi y Margall, núm, 7 i 9 (casa propietària de Carme Pallarès), pagaven de lloguer 125 ptes. anuals. En els seus 25 articles, admetien que podien ingressar a l'edat de 14 anys, amb l'obligació de seguir les orientacions polítiques de l'entitat. El sosteniment econòmic, igual que els altres partits, va consistir a base de donatius i quotes (com a mínim 25 cèntims cada mes); el no pagar tres quotes donava lloc a l'expulsió. Les dues seccions creades es fonamentaven en propaganda i acció política.

La primera junta es va constituir el dos de novembre de 1932, Josep M. Rendé Sabaté (president), Josep M. Boquer Martori (vicepresident), Josep Callau Sala (secretari i soci fundador de l'Agrupació Regionalista), Agustí Martí Civit (sots-secretari), Josep Civit Sabaté (tresorer) i com a vocals Magí Saumell

Òdena, Joan Bergadà Civit, Antoni Trullols Domènec i Joan Montserrat Òdena¹⁶. El disset de gener de 1934 es tornà a renovar la junta, que finí el 1936, encara que la composició anterior canvià poc, Josep M. Rendé Sabaté (president); Salvador Porta Roig (sots-president, i regidor per la minoria conservadora del 13 d'abril de 1931 al 14 de gener de 1934), Salvador Callau Sala (secretari), Agustí Martí Civit (vicesecretari); Josep Civit Sabaté (tresorer) i vocals, Josep Casanovas Roig, Joan Bergadà Civit, (a) *Jacques*, que va obrir el bar "*Español*", a cal *Biscarri*; Manuel Bonet Civit i Joan Montserrat Òdena¹⁷.

El *Centre Republicà Federal*, una primera manifestació la portaren a terme el 29 de març de 1903 al "Coll Roig" de Vimbodí, amb un gran míting de la Unió Republicana, on hi assistiren els màxims dirigents: Alexandre Lerroux, Llorenç Ardid, Julià Noguès, Ramon Mayner i Ramon Saludes. Segons el cronista de "*la Renaixença*" la concentració fou una exaltació anticlerical i contrària als polítics catalanistes, el 28 d'agost de 1903, es va constituir el "*Centre de la Unió Republicana*", el vint de juny de 1931 es presentaren a les eleccions municipals i les guanyaren. L'*Ateneu Republicà Federal* es fundà el 1931, quan va fer públic un manifest signat per una sèrie d'espluguins on es definien els objectius de l'entitat i el desenvolupament de la cultura. A la vegada difonien i propagaven els ideals democràtics i autonomistes per mitjà de conferències i altres actes culturals. Presentà la instància per inscriure's en el Registre d'Associacions l'espluguí Isidre Rossell Inglès¹⁸. El domicili de l'entitat fou al carrer Major núm. 10. Els membres fundadors foren 44,¹⁹. S'ha de constatar, que el metge de la vila Rafael Battestini Galup, en traslladar-se a la ciutat de Tarragona, quan es proclamà la República, fou designat president del Comitè Revolucionari.

El 26 de juny de 1931 es presentaren els estatuts, la primera assemblea es celebrà el 5 de juliol del mes següent, amb les persones d'Ignasi Fabregat Donès (president, afiliat a ERC i membre fundador de l'Ateneu Federal Republicà Català), Ezequiel Puig Baltà (vicepresident, igual que l'anterior), Antoni Vendrell Casares (secretari); Josep Borges Lladó (comptador), Ramon Vernet (tresorer) i com a vocals Joan Roig Altarriba (membre fundador) i Josep Vidal Bosch²⁰, per a ser soci, entre altres condicions s'exigia ser major de 16 anys, residir a la població, fer observança de la fe republicana esquerrana i tenir bona conducta. Es donava el cas que si un soci proposat hagués format part de l'antiga "*y nefasta Unión Patriótica o hubiera representado algún cargo dentro de la administración pública en el tiempo de su abominable dictadura, si se le admitiera como socio, havia de prometer acatar el Régimen Republicano, pero no podría representar a la entidad en ningún acto oficial ni representar ningún cargo a la junta del Ateneo durante los seis primeros años*"²¹. Supposem que amb aquesta clàusula pocs es degueren passar a aquest partit provinents del règim anterior. Segurament que van fer cap al *Centre Nacionalista* (de la Lliga).

Un sector d'espluguins republicans disconformes amb ERC, s'afiliaren a altres formacions d'àmbit espanyol com va ser el *Partit Radical* d'Alexandre Lerroux. L'*Ateneu Republicà Federal* continuà la seva existència i el vint de gener de 1933, es renovà la junta amb Miquel Guasch Sales (president), Antoni Sans Estradé (vicepresident, (regidor municipal el 1936), Josep Borges Lladó (secretari i membre fundador de l'*Ateneu Republicà Federal*), Blai Rossell Garrell (tresorer) i vocals: Abdon Tarrats Trullols (regidor des del 27 d'abril al 9 d'octubre de 1936) i Manel Joaquim Tarés (membre fundador de l'*Ateneu Republicà Federal*).

El 27 de gener de 1934, en la junta general, es renovaren els càrrecs en les persones d'Antoni Sans Estradé (president i regidor, el 24 de juliol de 1936, va sortir de la junta), Blai Rossell Garrell (vicepresident, amb l'entrada dels franquistes marxà del poble); Ramon Miquel Vernet (tresorer, membre fundador de l'*Ateneu Republicà Federal*), Salvador Civit Vallès (secretari i igual que l'anterior); Miquel Oliva Reboltor (comptable, membre de la CNT i vicesecretari de l'*Ateneu Republicà Federal*), i com a vocals: Abdon Tarrats

Trullols i Josep Borges Lladó. Aquest partit de curta durada es va incorporar a ERC²². Els descontents que marxaren de l'Ateneu Republicà Federal, el 24 de novembre de 1932 constituïren l'anomenat Centre Republicà Radical, el seu domicili era el carrer Torres Jordi núm. 18, seguien les consignes lerrouxistes de l'anticlericalisme, antimonàrquic, revolucionari i la defensa dels drets dels obrers. Els estatuts amb 38 articles foren presentats el 9 de novembre de 1932 per Ramon Vendrell Escarré. Es trobava afiliat al *Partit Republicà Radical* de Tarragona, i malgrat les consignes anteriors, la seva finalitat era: procurar augmentar la cultura dels seus associats i cuidar al mateix temps de donar esbarjo als socis mitjançant mítings i actes permesos per la llei.

Els interessats per ingressar havien de tenir vint anys i pagar una quota de sis pessetes que anaven destinades al sosteniment de l'entitat i del partit. D'aquest partit només tenim notícies de la primera junta que es formà el 24 de novembre de 1932. L'integraven: Ramon Vendrell Escarré (president), Josep Altarriba Pinyol (vicepresident, formà part de la gestora municipal del gener a l'octubre de 1939), Joan Roig Anguera (tresorer); Joan Micó Roig (secretari i regidor, va prendre possessió el 15 de gener de 1934 i va dimitir el 28 de setembre del mateix any) Hermini Beltran Centelles (comptable, era el mestre del poble el 1934) i com a vocals Josep Palau Callau, Salvador Agràs Alsina, Josep Vidal Micó i Joan Tarés Vendrell, que presentà la dimissió el 28 de setembre de 1934²³. Quan el president fou elegit alcalde el quinze de gener de 1934 en un ple polèmic, un del regidors radicals, s'adreçà a la majoria conservadora en aquests termes: "Vosaltres sou la majoria elegida pel poble, sou indignes, cacics i carnassa negra de convent, en canvi nosaltres som dignes i treballadors".

El 28 de febrer de 1934, es reuní la junta per darrera vegada i sortiren escollits: Salvador Agràs Alsina (president), Josep Altarriba Pinyol (vicepresident), Joan Roig Altarriba (tresorer); Joan Jornet Rocamora (secretari), i vocals: Ramon Vendrell Escarré, Josep Palau Callau, Joan Tarés Vendrell i Antoni Huguet Rué²⁴.

En ser una economia agrària, per defensar als treballadors, es formaren dos sindicats: el d'*Oficios Varios* i el d'*Agricultors Rabassaires*.

El primer es fundà el 25 de maig de 1931, el seu domicili era al carrer dels Ametllers núm. 5. Del primer sindicat, sabem que la junta inicial es formà el 25 de maig de 1931 amb Francesc Rull Baltà (president), Abdón Gené (vicepresident) Josep Vidal Garrell (secretari), Josep M. Franqués (vicesecretari), Jacint Martí Marsal (tresorer) i com a vocals Joan Gili Arbós i Joan Pàmies Carreras²⁵. La seva missió fou la de defensar els interessos morals i materials dels afiliats, donar preferència a la disminució d'hores de treball, procurar la capacitat intel·lectual dels treballadors, organitzar conferències, excursions recreatives i culturals, vetllades instructives i tot el que fos necessari per aconseguir una cultura sòlida i àmplia. Establiren una quota de 25 cèntims de pesseta mensuals i les dones de 15 cèntims. El domicili el fixaren en el carrer Ametllers núm. 5.

El *Sindicat Rabassaire* es fundà el 19 de novembre de 1931 i finí el 29 de gener de 1934. Disposem de la composició de les juntes d'aquest sindicat. L'onze de novembre de 1931 es constituí la primera: Ramon Morgades Josa (president, formà part del consistori republicà del 13 d'abril de 1931 al 14 de gener de 1934); Modest Buyó Gassió (vicepresident), Joan Pàmies Carreras (secretari), Antoni Palau Turull (sots-secretari, pertanyia a ERC), Josep Franqués Morgades (comptable, membre d'ERC), Joan Marsal Farré (tresorer), i com a vocals Abdon Batalla i Pau Vidal. Aquest sindicat va renovar la Junta el 1932, 1933 i 1934, fins el punt que a l'esclatar la contesa civil tenia uns 400 afiliats, les juntes anuals les integraren:

-1932: Ramon Morgades Josa (president), Josep Franquès Morgades (vicepresident); Joan Pàmies Carreras (secretari), Antoni Palau Turull (tresorer) i vocals: Ignasi Guasch Sanfeliu, Joan Marsal Farré, Pau Miquel Obradó, Jaume Vidal Amigó, Jaume Morgades Balcells i Modest Buyó Gassió.

-1933: (29 de gener). Ramon Saumell Civit (president), Ramon Morgades Josa (vicepresident, Joan Pàmies Carreras (secretari), Ramon Cabal Vallès (vicesecretari), Antoni Palau Turull (tresorer) i com a vocals Jaume Morgades Balcells, Josep Franquès Morgades, Modest Buyó Gassió, Francesc Saumell Rull, Josep Vendrell Fabregat i Josep Marsal Farré, els vocals oïdors de comptes eren Miquel Sala Copons i Francesc Vilà Carré.

-1934: (29 de gener), Jaume Sala Copons (president), Ramon Saumell Civit (vicepresident), Miquel Vilà Huguet (secretari), Ramon Cabal Vallès (vicesecretari), Josep Bonet Montserrat (tresorer), Josep M. Capdevila Torres (comptable) i com a vocals Josep Marsal Farré, Josep Vendrell Fabregat, Miquel Xifré Sanjoan, Francesc Saumell Rull, regidor del 24 de juliol de 1936 al 9 d'octubre del mateix any, formà part del Comitè Antifeixista, vinculat a la CNT-FAI i al PSUC, i Josep Òdena Olivé²⁶.

La finalitat d'aquest Sindicat era estudiar i defensar els interessos comuns, fomentar el crèdit agrícola entre els associats mitjançant l'establiment de la respectiva Secció que hauria de facilitar crèdits a baix interès, adquirir estris i maquinària agrícola, tenir un edifici propi per a local social, els terrenys necessaris per portar a terme experiments agro-pecuaris, com també terrenys agrícoles per conrear-los els seus afiliats, a més d'adquirir llavors, plantes, animals i altres elements de producció pel foment agrícola o pecuari que precisava el Sindicat; altra finalitat era fomentar la cultura entre els associats i la seva família, establint escoles i biblioteques, portant a terme conferències, subscriure's a revistes, periòdics i quantes publicacions fossin necessàries. Aquest Sindicat en principi no fou polític ni religiós, malgrat que les idees esquerranes hi encaixaven²⁷.

Llorac

Atenent la seva demografia, era difícil que es formés alguna associació política, malgrat tot, Llorac que comprenia els llogarrets de la Cirera, Rauric i Montragull, el 1934, on sorgí *Unió Ciutadana* (afiliada a la Lliga) amb Josep Martí Cunillera, Gabriel Gassó Casselles, Antoni Esplugues Perelló; Josep Claria Roca, i Joan Rossell Martorell. Tenia 107 afiliats. Per contrarestar el partit anterior, en el mateix any es formà *Unió d'Esquerres* (ERC) amb Ramon Solé Santacana, Antoni Farrera Claria; Leonard Santacana Perelló, Josep Canela Santacana, Llorenç Balcells Civit, Isidre Mensa Badia; Josep Martí Amenós; Josep Carol Martí, Joan Rossell Martorell i Ramon Albareda Llorens. Fins el moment present no hem trobat els noms de les persones que formaren les dues associacions, però en les primeres eleccions que es portaren a terme resultà guanyadora la formada pels simpatitzants de la "Lliga"²⁸.

Montblanc

La capital sempre s'ha distingit per les picabaralles polítiques, però els partidaris de Cambó i de Macià eren els majoritaris.

Per a una major comprensió hem cercat entitats anteriors, els antecedents de la *Lliga Regionalista* cal cercar-los en el *Centre Cultural*, on el 23 de juny de 1918 es reuniren en l'edifici del carer Major num. 121, amb els membres Baldomer Campdepadrós, Ramon Foraster, Juli Pascual, Antoni Fortuny, Rafael Andreu, Rafael Janer i Macià Anglès com arrendataris, junt amb els capellans Josep Domingo i Josep Roselló

com arrendadors de l'edifici. Els anteriors es feren càrrec de l'edifici i d'aquells arrendataris en va sortir una primera Junta formada per: Baldomer Campdepadrós (president), Ramon Foraster (vicepresident), Antoni Fortuny (sots-secretari), Rafael Andreu (tresorer), i Maties Anglès i Rafael Janer com a vocals. El plebà Josep Vinyes, demanà al governador que reconegués l'anterior junta amb data divuit de juny de 1918. Amb els seus dotze articles, els objectius foren treballar en defensa dels interessos morals i materials dels associats, proporcionant-los-hi recreació honesta i instrucció moral. Els mitjans emprats van ser la creació d'una biblioteca d'autors catòlics, procurar escola gratuïta, especialment en horari nocturn. Una forma d'expandir la cultura dels associats, fou realitzar conferències morals, agrícoles i socials. La quota mínima que es va establir era d'una pesseta mensual, i no es podia dissoldre l'entitat mentre hi hagués deu associats, en cas contrari, passarien els béns a la junta de l'Hospital²⁹.

El 25 de gener de 1922, actuant de secretari Josep M. Poblet i Guarro i de president Macià Escoté Rué portaren a terme l'agrupament "*Juventut Nacionalista*" que amb els seus 33 articles, perseguïen defensar els interessos i les reivindicacions dels drets de Catalunya per aconseguir l'autonomia del poble català dins de l'Estat. Estaven adherits a la *Lliga Regionalista* de Barcelona. Els estatuts els presentà Joan Romaní Carol el vint de novembre de 1921. Dins la *Juventut Nacionalista* hi havia la secció del F. C. Montblanquí (Secció d'Esports), amb domicili al carrer Major núm. 105, en aquesta secció es posà com a condició que si es volia ser soci del F. C. Montblanquí s'havia de ser soci de la "*Juventut Nacionalista*". La quota a pagar era d'una pesseta al mes. El quinze de juny de 1923, la junta la formaven Josep Monfar Pellicer (president) Llorenç Maseras (vicepresident), Josep Torrellas (tresorer), Artur Montmany (secretari), Rafael Martí (vicesecretari), Gabriel Macip Pedrol (comptable) i vocals a Jaume Foguet March, Lluís Castellví Cunillera i Aleix Magrinyà Forcades, els encarregats del material esportiu van ser: Josep Bové Vinyes i Antoni Dalmau Escoté. Aquesta associació funcionà fins el 1926, la qual fou fagocitada per la *Lliga Regionalista*, a més d'englobar el *Centre de Lectura* (1924) i l'*Orfeó Montblanquí*, entitats culturals de caire apolític³⁰.

El set de maig de 1930, Enric Pujadas Font, legalitzà a les autoritats governatives els estatuts de l'anomenat *Centre Català*. Els seus promotors foren: Jaume Foguet March, Sebastià Xalapeira Amorós (comerciant, 1876-1939), que amb el seu amic Joan Sanfeliu Sanromà, construïren la fàbrica de goma el 1925); Enric Pujadas Font, Josep M. Requesens Contijoch (impressor, que en el temps de la Dictadura de Primo de Rivera edità clandestinament fulls i publicacions nacionalistes catalanes³¹, Josep Torrellas Jové (forner), Josep Escoté Rué; Maties Farré Magre, Albert Talavera Sabater (natural de Sarral (1889), advocat, alcalde de la vila de Montblanc (4 febrer 1931-14 abril del mateix any, membre del Consell d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya; fundador del Sindicat de Sarral, Comissari de la Generalitat de Catalunya (8 gener 1936 al 16 febrer del mateix any)³², Manuel Ferrer Maladruga (sastre), Josep Monfar Pellicer; Josep Serra Folch, Josep M. Poblet Guarro; Josep Guarro Figuerola (historiador, músic, i industrial (1886-1958), fou president de la *Juventut Nacionalista* de la vila i posteriorment de la *Lliga Regionalista*³³, Jaume Escoté Òdena (músic, (a) "*el Coletó*" (1879-1943)³⁴, Antoni Guarro Cortès (músic, formà part de les agrupacions musicals: la Montblanquina, Orquestra *Maseras* i *España*³⁵, Josep Torruella Camell; Antoni Llorc Escoté, Llorenç Maseras Domingo; Eloi Dalmau Marsal (músic, sabater, gorrista), Jaume Palau Carreras, Josep Blavi Folch i Ramon Guarro Cortés³⁶.

Els seus ideals foren defensar l'autonomia del poble català, per aconseguir aquesta finalitat, volien intervenir en tots els actes polítics, principalment en els de caràcter electoral, ajudant a tots els sectors polítics que pretenien aquest fi. El seu domicili fou el primer local al carrer Vilanova del Mercadal, núm.

8, després passà al carrer Major, a *ca la Farga*, i darrerament al mateix carrer, núm. 105. El nou de juny de 1930 es formà la primera junta amb Jaume Foguet March (president), Sebastià Xalapeira Amorós (vicepresident), Josep Escoté Rué (tresorer), Enric Pujadas Font (administrador), Josep M. Requesens Contijoch (secretari), Josep Torrellas Jové (vicesecretari), Maties Farré Magre (bibliotecari), Albert Talavera Sabater i Ramon Guarro Cortès (vocals).

Enric Pujadas, manifestà que el total passiu procedent de les entitats dissoltes: *Juventut Nacionalista*, *Centre de Lectura* i *Orfeó Montblanquí*, era de 33.662, 20 pessetes, liquidació que es portà a terme per a poder comprar el local, anomenat "*els Catalans*", -després de la guerra civil- *Acció Catòlica*; en aquell moment se'n feu càrrec la nova Societat "*mediante que la Comisión liquidadora de la Juventud Nacionalista haga cesión del inmueble con sus pertenencias y las entidades nombradas del montante del activo que le corresponda*" la qual cosa fou aprovada per unanimitat. A la vegada crearen seccions com: "Foment de les nostres danses", "Secció Excursionista", "Secció d'Esbarjo" i "Secció Coral"³⁷. El 29 d'abril (1931) el *Centre Català* canvia de nom pel de *Centre Republicà Catalanista*.

Per formar la junta, s'elegí una comissió organitzadora composta per Albert Talavera, Ferran Xaparro Papiol (propietari, col·laborà en els periòdics *La Conca de Barbarà* (1915), *Aires de la Conca*) i Josep Guarro Figuerola.

El 4 de juliol del mateix any, sorgí la junta amb Josep Guarro Figuerola (president), Jaume March Barberà (vicepresident), Antoni Rosselló Sans (tresorer, *esparter*, estudià i coleccionà documents i publicacions de la vila,³⁹ Maties Abellà Pons (secretari), Antoni Cabeza Civit (vicesecretari, fou alcalde de la vila del cinc de desembre de 1917 al primer de gener de 1918⁴⁰, Carles Vallbona Sanahuja; Joan Sanahuja Moncusí i com a vocals: Vicenç Baldrich Sabater (rebotger i fotògraf) i Antoni Anglès Renyé⁴¹.

L'11 de juny de 1932, com a conseqüència de l'anterior, sorgí la *Lliga Regionalista de Montblanc i pobles agregats*, a seva finalitat era semblant a la del *Centre Republicà Catalanista*, és a dir la implantació i consolidació de l'autonomia de Catalunya dins de l'Estat i defensa del patrimoni espiritual i material del poble català, seguint les orientacions de la *Lliga Regionalista* de Barcelona. El seu domicili era al carrer Vilanova del Mercadal, núm. 8.

Sobre els seus fons econòmics, el 1933, tenien 3.891,10 ptes. corresponents a quotes, pagaven 25 cèntims mensuals i referent a les entrades i sortides: 3.409,60 ptes. Va restar un sobrant per l'any següent de 481,50 ptes.

El 22 de febrer (1934) es formà una nova junta amb Josep Guarro Figuerola (president), Josep Folch Pinyol (vicepresident), (alcalde el 1931), Antoni Rosselló Sans (tresorer), Maties Abellà Pons (secretari), Antoni Cabeza Civit (vicesecretari), Patrocini Antich Rosselló, Josep Sanahuja Moncusí, Sebastià Cendrós, Comas i Antoni Anglès Renyé, com a vocals.

Amb el temps es crearen delegacions a les pedanies de la Guàrdia dels Prats, Lilla i Prenafeta. El vuit de març de 1934, la *Lliga Regionalista de Montblanc i pobles agregats*, tenia 116 socis:

- Abellà Pons, Maties
- Abelló Barrios, Josep M.
- Abelló Dalmau, Pere-Joan
- Abelló Moya, Salvador
- Abelló Tarragó, Pere-Joan
- Alfonso Andreu, Rafael

- Amorós Jofre, Francesc
- Amorós Sabaté, Xavier
- Andreu Gil, Lluís
- Andreu Casado, Joan
- Anglès Reñé, Antoni
- Antich Rosselló, Patrocini
- Badia Anguela, Francesc
- Baldrich Llord, Joan
- Baldrich Sabaté, Vicenç
- Bargalló Llaberia, Joan
- Belart Palau, Lleó
- Boada Rosselló, Lluís
- Bulló Obradó, Joan
- Bulló Obradó, Josep
- Cabeza Civit, Antoni
- Campdepadrós Puig, Baldomer
- Campdepadrós Puig, Eusebi
- Capdevila Farré, Joan
- Capdevila Farré, Josep
- Cardona Foguet, Tomàs
- Carreras Fort, Joan
- Casanovas Esplugas, Joan
- Cases Abelló, Josep
- Cendrós Comas, Sebastià
- Chaparro Papiol, Ferran
- Civit Poblet, Celestí
- Contijoch Carol, Josep
- Curto Tàsies, Pere
- Domingo Ardèvol, Josep (prevere)
- Farré Llord, Roc
- Farré Munyach, Joan
- Farré Rovira, Antoni
- Figueras Queralt, Antoni
- Foguet Mir, Joan
- Foguet Mir, Josep
- Folch Pinyol, Josep
- Folch Roig, Manel
- Foraster Casanovas, Josep M.
- Fornell Sabaté, Agustí
- Francesch Martí, Jaume
- Gaya Solé, Pau

- Gomis Domínguez, Josep
- Grinyó Esteve, Josep
- Guarro Figuerola, Josep
- Guasch Tous, Josep
- Lligoña Abeis, Manel
- Lligoña Gelabert, Vicenç
- Malet Roca, Joan
- March Barberà, Jaume
- Martí Anglès, Jaume
- Martorell Roig, Joan
- Miquel Ferràndiz, Favià
- Mir Rosselló, Josep
- Miró Sans, Ventura
- Moix Toses, Antoni
- Monfar Pellicer, Josep
- Monmany Laurín, Josep
- Montseny Cantó, Cèsar
- Montseny Cantó, Josep M.
- Montseny Farré, Josep M.
- Murtra Miró, Maties
- Pàmies Torres, Josep M.
- Pedrol Bellvé, Màrius
- Pedrol Cabot, Salvador
- Pedrol Cantí, Sebastià
- Pedrol Sabaté, Xavier
- Porta Bertran, Pere
- Porta Vinyes, Marià
- Puig Sendrós, Ramon
- Pujades Fabregat, Joan
- Queralt Gaya, Pau (prevere)
- Requesens Contijoch, Josep M.
- Rius Trabal, Josep
- Roca Berengué, Josep
- Roca Rossell, Josep
- Rodon Gassol, Pere
- Rossell Girons, Joan
- Rossell Piquer, Cristòfol
- Rosselló Sans, Antoni
- Sabaté Comas, Francesc
- Salvat Boada, Josep
- Sanahuja Moncusí, Joan

- Sanfeliu Brufau, Joan
- Sans Amill, Joan
- Sans Amill, Josep M.
- Sarró Brufau, Antoni
- Sarró Brufau, Ignasi
- Sendra Arnabat, Joan
- Solé Folch, Josep
- Subirà Feliu, Josep de
- Talavera Sabater, Albert
- Tomàs Guarro, Pere
- Torrell Oliva, Manel
- Torrellas Giné, Joan
- Torrellas Jové, Josep
- Toses Solé, Carles
- Trèmol Soler, Sebastià
- Urgell Arrufat, Joan
- Vallbona Sanahuja, Carles
- Vallès Sabaté, Ramon
- Vallvé Callau, Lluís
- Vendrell Pàmies, Joan
- Vidal Esqué, Josep
- Vilella Guasch, Joan
- Vinyas Buyó, Jaume
- Vinyes Aragonès, Miquel
- Xalapeira Amorós, Sebastià
- Zamora Cendrós, Pere⁴².

El 13 d'agost de 1933, la *Lliga Regionalista de Montblanc i pobles agregats*, mitjançant la *Secció Femenina*, portaren a terme el lliurament de la bandera de la joventut; l'acte fou apadrinat per Concepció Riba de Balbuena, amb benedicció a l'església de Santa Maria, seguidament es lliurà a Joan Martorell i Roig,⁴³ president de la Secció de la Joventut, al cinema "Kursaal", acompanyats per la *Cobla Maseras* i pel secretari Josep M. Abelló Barrios. Per commemorar l'efemèride, per la tarda es portà a terme un concert a càrrec del montblanquí Josep M. Pedrol, finalitzà l'acte amb els parlaments de Josep Galofré (del Centre Dr. Robert de Barcelona), J. Lluís Artigues Riambau (membre de la *Lliga Regionalista* de Barcelona), J. Torres de Cruelles, Marcel·lí Moreta i Salvi Valentí (del Consell Federal de Joventuts de la Lliga), per la Secció Femenina Francesca Tarragó (vicepresidenta), Emília Miret (secretària) i Joana París per la Secció Política. L'*Orquestina Amorós* finalitzà la festa amb un ball⁴⁴.

El local de la *Societat Artesana* era al carrer Major núm, 109 que en l'esclatar la guerra, fou incautat per ERC. El 31 de març de 1939, Francesc-Xavier Pedrol, dirigeix un ofici al governador militar, demanant que el local *l'Artesana Montblanquina*, que fou requisada, retorni als seus antics propietaris, la qual cosa es va aconseguir⁴⁵.

Més endavant, el 1943, l'*Artesana*, antic local de la *Joventut Nacionalista*, una vegada recuperat, fou venut al plebà, Lluís Robinat, i a altres, que li atorgaren els corresponents poders perquè fos l'administrador a fi de cedir-la a l'Acció Catòlica Parroquial.

Amb l'adquisició de l'edifici per part de la Parròquia de Santa Maria, s'inicià un llarg recorregut per portar a terme diversos actes: culturals, formació religiosa, catequesi per a infants, trobades d'estudi per a joves, teatre, cinema, vetllades populars i recreatives, sardanes i amb una sèrie d'activitats de llarga durada. Entre elles la representació de "Els Pastorets". Actualment, aquest edifici està llogat per l'ajuntament i es nomena "Centre Cultural Sant Jordi", en un acord pres pel consistori el 18 d'abril de 2017.

El 25 març de 1930, es creà l'Associació d'esquerres, l'anomenat Centre Republicà Catalanista, el 29 d'abril de 1931, es proposà formar una junta escollida per votació amb el següent resultat:

-Josep M. Poblet i Guarro	51	vots
-Joan Blavi i Folch	50	"
-Ramon Guarro i Cunillera	49	"
-Lluís Castellví i Cunillera	49	"
-Enric Pujadas i Font	45	"
-Joan Vendrell i Cavallé	44	"
-Josep Escoté i Rué	34	"
-Gabriel Macip i Pedrol	28	"
-Antoni Llord Escoté	26	"

L'endemà es formà la nova junta amb la distribució de càrrecs: Josep M. Poblet i Guarro (president), Ramon Guarro (vicepresident), Josep Escoté (tresorer), Enric Pujadas (administrador), Joan Blavi (secretari), Antoni Llord (vicesecretari), Joan Vendrell (bibliotecari) i com a vocals Lluís Castellví i Gabriel Macip⁴⁶.

La finalitat d'aquest partit era portar a terme un ampli front d'esquerres per emprendre una croada de sanejament polític, d'educació, d'afirmació ciutadana, i de lluita per aconseguir i defensar els drets democràtics d'acció i expressió, indispensables a tot individu, poble o col·lectivitat. Per a poder-ne formar part era necessari que el soci tingués l'edat de divuit anys i pagar una quota mínima mensual d'1,50 pessetes.

Es van establir una sèrie de drets i deures com guardar el respecte mutu entre els associats, aportar les quotes reglamentàries, respectar el que ordenava la junta, acatar els acords de la junta general quan fes referència als assumptes locals i si en els assumptes extralocals no hi havia unanimitat de criteri en els acords de l'assemblea, els associats disconformes quedarien rellevats de complir-los, presentant excusa i motiu a la junta. Per altra part, els que calumniessin i acusessin sense justificació a qualsevol associat, serien donats de baixa, de la mateixa manera qui no es posés al corrent de pagament o els que per qualsevol motiu ho acordés la junta general⁴⁷.

L'onze de gener de 1932 es portà a terme la renovació de l'equip de govern per substituir a Josep M. Poblet, Josep Escoté, Antoni Llord i Gabriel Macip que van cessar de forma reglamentària, foren elegits Pere Ollé, Francesc Sans, Josep Prats i Josep M. Poblet (reelegit) per formar la junta:

Joan Blavi (president), Ramon Guarro (vicepresident); Enric Pujadas (administrador), Francesc Sans (tresorer); Josep Prats (secretari), Pere Oller (vicesecretari), Joan Vendrell (bibliotecari), Lluís Castellví i Josep M. Poblet vocals⁴⁸. L'any següent, el 29 gener 1933, es renovà la junta per les vacants de Joan Blavi, Ramon Guarro, Enric Pujadas, Joan Vendrell, Lluís Castellví i Josep M. Poblet (per dimissió), foren elegits en el seu lloc: Josep Folc Folc; Enric Pujadas Font, Salvador Montalà, Ramon Pedrol, Josep Gay i Rafael Martí⁴⁹. Tot i els canvis les picabaralles no es feren esperar, uns dies abans (4 de gener del mateix any)

es canvià el nom de *Centre Republicà Catalanista* pel d'*Ateneu Obrer*, i es formà una junta provisional amb Joan Blavi (president), Ramon Guarro (vicepresident), Enric Pujadas (administrador), Francesc Sans (tresorer); Josep Prats (secretari), Pere Oller (sots-secretari), Joan Vendrell (bibliotecari), amb Lluís Castellvi i Josep M. Poblet de vocals.

No serà fins el tres de febrer, quan es formaria l'equip definitiu amb Rafael Martí Oliva (president), Josep Folc Folc (vicepresident), Enric Pujadas Font (administrador), Francesc Sans Llobera (tresorer), Josep Prats Prats (secretari), Ramon Pedrol Torruella (vicesecretari), Pere Ollé Isern (bibliotecari) i els vocals Salvador Montalà Felip i Josep Gai Escoté⁵⁰.

Posteriorment, el febrer de 1934, es tornà a renovar la junta, amb cares noves i algun canvi: Enric Pujadas Font (president), Rafael Martí Oliva (vicepresident), Ventura Rosselló Burgueres (tresorer), Francesc Pino Tarragó (administrador), Antoni Cabeza Bargalló (secretari), Serapi Vendrell Caballé (vicesecretari), Ramon Pedrol Torrella (bibliotecari), amb els vocals Josep Gay Escoté i Josep Folch Folch. En aquest mateix any es donà per liquidat aquest partit, essent el president el que va remarcar de formar un nou partit, però el tretze d'octubre de 1934 es personà Joaquim Belmonte Boix, cap de la guàrdia civil de Montblanc, acompanyat de Nicolàs Arizabaleta Castillo junt amb el funcionari municipal Lluís Vives Poblet, i en presència d'Enric Pujadas Font, mitjançant l'autorització del delegat d'ordre públic Josep Contijoch Carol (industrial, fou batlle de la vila del 12 d'octubre de 1934 a 16 febrer de 1936, i president del C. D. Montblanc, 1931⁵⁶, va clausurar el local. *"En la villa de Montblanc a trece de octubre de mil novecientos treinta y cuatro. Personados en el local del Ateneu Obrer", el oficial de la guardia civil, jefe de la línea de Montblanch Don Joaquin Belmont Boix, acompañado del sargento del mismo instituto Don Nicolás Arizabaleta Castillo y fuerzas a sus órdenes, así como del Mayordomo del Ayuntamiento Don Luis Vives Poblet, con dos guardias municipales, a presencia del Presidente de dicha entidad Don Enrique Pujadas Font, se procedió al reconocimiento de dicho local, no encontrándose nada delictivo contra el mismo y provistos de la correspondiente autorización del señor delegado de orden público, Don José Contijoch Carol, queda desde este momento clausurado el mencionado local, respondiendo de todos los efectos habidos en el mismo, excepto las habitaciones o dependencias clausuradas o selladas, toda vez que la parte de café se le ha autorizado para la entrada a los menesteres de la cocina por no haber mas puesta i estar ciego el padre del conserje D. José Moix Comas..."*⁵¹.

L'*Ateneu Obrer* es va dissoldre i es juntà amb el *Centre Republicà Català* fundat el set de març de 1930, que a la vegada canvià de nom per *Centre Republicà Autonomista*.

Per l'aprovació del nou partit, el deu d'abril de 1935, es presentaren els Estatuts a l'autoritat governativa en les persones de Gabriel Macip Pedrol i lu Carles Farré Magre. Aquest partit tenia el domicili al carrer Major núm. 79 (l'*Artesana*), amb un reglament compost per 26 articles i els seus objectius eren: procurar fomentar i expandir per tots els mitjans legals, els ideals i principis republicans i autonomistes, valent-se de conferències, mitings, vetllades i totes aquelles manifestacions de cultura o patriotisme que creguessin i que fossin necessàries pel fi que es proposaven; per aquest motiu intervindrien en tota classe d'actes polítics especialment en els de caràcter electoral, procurant imprimir la compenetració en els sectors polítics de la localitat. Pel sosteniment del Centre, els menors de 23 anys pagaven una pesseta mensual i la resta 1,50 ptes.

El 23 d'abril de 1935, es formà la primera Junta formada per Jaume Foguet March (president), Marià Borrell Aguilar (vicepresident), Serapi Vendrell Caballé (secretari), Francesc Pino Tarragó (vicesecretari),

Llorenç Maseras Domingo (tresorer), Ramon Pedrol Torruella (bibliotecari), i com a vocals Lluís Castellví Cunillera, Josep Güell Queraltó i Antoni Panadès Carreras⁵².

Com ja s'ha esmentat, a l'esclatar la guerra civil, aquest partit requisà en nom d'ERC el local de l'*Artesana*. (a l'actual carrer Major núm. 109) El president comunicà als afiliats el dotze de febrer de 1936 que en aquest local tindria lloc una conferència a càrrec de Jaume Miravittles sobre el tema "Perquè som d'Esquerra"⁵³.

L'any 1939, Francesc-Xavier Pedrol Sabaté reclamà el local i féu tornar als seus propietaris, com s'ha dit anteriorment. Aquest partit polític (ERC), desaparegué i alguns dels seus membres foren encausats.

Malgrat formar-se a la vila els dos partits polítics més importants (la Lliga i l'Esquerra), altres formacions sorgiren per causes diverses: descontentament, ideals mal interpretats, rancúnies. Aquestes associacions completaren el quadre polític de la vila, la seva diversitat va influir en el desenvolupament polític i donaren vitalitat a les idees que professaven, on cal remarcar:

Bloc Obrer Camperol (BOC)

Aquesta agrupació política presentà els estatuts per a la seva aprovació el 15 de desembre de 1931 a l'autoritat governativa en la persona de Jaume Gras Guasch. La seva missió era "orientar a las diferents persones d'ideologia obrera i camperola, dins dels mitjans que les lleis ho permetessin", en els set articles de l'Associació, el principal era el que estaria adherit al *Bloc Obrer Camperol* de Tarragona i de Barcelona.

Referent a quotes, per a ingressar i continuar a l'Associació, l'aportació era de 25 cèntims setmanals. L'import recollit es destinava de la següent forma:

25% al Comitè Regional, 25% al Comitè Provincial, 25% al Comitè Comarcal i un 25% al Comitè local.

El domicili el fixaren al carrer Sant Josep núm. 16, on hi havia l'Associació d'Esquerres. La primera junta es formà el 24 de desembre de 1931 amb Gumersind Berdejo Jiménez (president), vivia al carrer Fermí i Galan núm. 9 (actual muralla Alfons III), Josep Martí Robert (vicepresident), habitant del mateix carrer núm. 1, Jaume Gras Guasch (secretari), vivia al carrer Àngel Guimerà, núm. 18 (actual Santa Tecla), Josep Cartanyà Masalies (tresorer), vivia al carrer Poblet i Teixidó, núm. 11, i Josep Civit Pere (bibliotecari), habitava al carrer Corts, núm. 13.

En cas de dissolució, fixaven el mínim d'associats (deu). Si es portava a terme, es liquidarien els comptes pendents i la resta passaria a beneficència⁵⁴.

Sindicat d'Oficis Diversos

Si ja existia el *Bloc Obrer Camperol*, no hi podia faltar el SOD, en ser proper a la seva ideologia, per aquest motiu el 28 d'abril de 1931, Ramon Porté presentà al governador els estatuts. La seva finalitat era el de defensar els interessos morals i materials dels afiliats amb un esperit de solidaritat amb tots els treballadors que es sentissin explotats. Donava preferència a la discriminació en les hores de treball (reduint-les), procurava alçar la capacitat intel·lectual dels treballadors mitjançant conferències, actes recreatius i culturals, vetllades instructives i tot el que era proporcionar-li cultura.

La seu social l'establiren al carrer Vilanova del Mercadal núm. 1, 1a. En els seus 15 articles a més de l'organització, fixaven l'edat d'ingrés als 16 anys els homes i 18 anys les dones. La quota que establiren fou de 25 cèntims de pesseta mensuals els homes i 15 cèntims les dones i aprenents.

El 15 de juliol es formà la junta amb les següents persones: Jaume Gras Guasch (president), Josep Rosselló Folch (secretari), Antoni Casas Gaya (comptador); Joan Bertran Poca (tresorer), Pere Domingo (bibliotecari) i Miquel Grau i Ramon Domingo, com a vocals⁵⁵.

L'any següent (12 juliol 1932), es renovà la junta amb Antoni Cloment Olivart (president), Antoni Marsal Trullols (secretari), Ramon Torrella Roca (comptador), Josep Bertran Poca (tresorer) i com a vocals Josep Civit Pere i Salvador Toses Martí⁵⁶.

Aquest Sindicat es trobava afiliat a la CNT-AIT i si havia alguna persona que es trobés afiliada al BOC era com si ho estés en aquest sindicat.

El 27 d'octubre de 1936 aquest sindicat es trobava dirigit per Antoni Casas (president), Joan Bertran Molné (incautacions), Esteve Solanes Foguet (cultura), Josep Roca Masalies (treball) i Ramon Domingo Porta (agricultura)⁵⁷.

Associació Laica

La vinguda d'Alejandro Lerroux a la Conca, va deixar petjades en les seves idees d'anticlericalisme, antimonarquia i una demagògia obrerista; si la seva doctrina es basava en l'atac frontal a la religió, la propietat i la força d'ordre, en base aquests objectius trobà seguidors. El 8 d'octubre de 1932, es va constituir l'esmentada entitat, amb els membres: Josep Martí Robert, Anton Iborra Farré, Josep Folch Folch, Joan Abellà Pallàs, Salvador Dalmau Miret, Francesc Vinyas, Anglès, Josep Rosselló Tarragó, Josep Domingo Balin, Francesc Comas Huguet, Maria Solanes Foguet, Josep A. Rosich Sanahuja, Teresa Roig Sanahuja, i Josep Folch Ortal.

El 30 de maig de 1932, encomenaren al vallenc Josep Martí Robert, que presentés el reglament a l'autoritat governativa. Amb les referides persones es formà la següent junta: Salvador Dalmau Miret (president), Francesc Viñas Anglès (vicepresident), Josep Rosselló Tarragó (secretari), Josep Domingo Balin (vicesecretari), Francesc Comas Huguet (tresorer), Maria Solanes Fuguet (comptadora) i com a vocals Josep A. Rosich Sanahuja, Teresa Roig Sanahuja i Josep Folch Folch. En els seus 15 articles, els objectius eren ajudar-se moral i materialment, perquè tots els associats i altres, poguessin portar a terme actes civils; vetllar perquè no fossin burlades les disposicions i les lleis laiques de la República; tramitar gratuïtament i facilitar tota la documentació d'enterraments, inscripcions i matrimonis civils dels associats; manifestar-se laicament tant en conferències culturals com en actes pre-laics. Tots tenien cabuda en l'associació mentre seguissin estrictament els reglaments i paguessin de quota 25 cèntims cada mes⁵⁸.

Paral·lelament a l'anterior, sorgí altra entitat, el *Centre Obrer* que el 12 de maig de 1934, través de Ramon Gaya Jové presentà els estatuts a Tarragona, el 23 de juny del mateix any es formà la següent Junta: Jaume Solé (president), Pere Domingo (vicepresident), Ramon Gaya (secretari); Pere Sugranyes (comptable); Josep Llorca (tresorer), Josep Carreras (bibliotecari) i com a vocals: Rafael Vila, Francesc Comas i Andreu Girons. Amb 43 articles, els seus objectius es resumien en difondre els coneixements polítics-socials dels diferents sectors obreristes, així com la cultura de les diferents rames "del saber humà". En aquesta associació hi cabien totes les persones d'idees esquerranes. El seu domicili el van establir al carrer Aguiló núm. 16, la quota a pagar fou de 50 cèntims setmanals i l'edat per a ingressar a partir dels 16 anys⁵⁹.

En el decurs del temps, no hi podia faltar l'*Agrupació Socialista*, que seguia la línia de les diverses formacions de la vila, el 19 de novembre de 1935, un grup de montblanquins, Joan Torruella Roca, Josep

Rosselló Tarragó, Josep Anglès Català, Josep Gaya Escoté; Emili Civit Sabaté i Joan Aragonès Casas, es reuniren per formar la dita associació, articulada amb 50 punts, presentada al govern civil el 21 de novembre del mateix any i ubicada a la Muralla de Sant Francesc núm. 23, en un inici la seva base era de 25 persones.

El seu objectiu era defensar i propagar les idees socialistes d'acord amb la Constitució de la II República amb les seves lleis complementàries.

El 5 de desembre de 1935 es reuní per primera vegada la junta, Josep Gai Escoté (president), Josep Anglès Català (secretari), Joan Aragonès Casas (tresorer), Josep Rosselló Tarragó (comptable), i com a vocals Joan Torruella Roca, Josep Farriol Tous i Emili Civit Sabaté.

Els homes pagaven una quota de 50 cèntims mensuals i les dones la meitat. Acceptaven socis majors de 15 anys que acceptessin els acords del *Partit Socialista Obrer (PSOE)*,⁶⁰.

En els agregats de Prenafeta i Lilla, també es formaren les Associacions, en aquest cas, esquerranes, que perduraren fins l'acabament de la guerra civil (1939). A Prenafeta el 1932 es creà l'*Associació de Parcercs i Jornalers* que amb els seus 23 articles fixaren els objectius:

-Millorar les condicions morals, materials i intel·lectuals dels associats i la defensa dels seus drets.

-Adscriure's a la Unió General de Treballadors (UGT).

-No dissoldre's mentre hi hagués 120 socis, en cas contrari els fons econòmics passarien a un centre de Beneficència.

-Entre les obligacions dels parcercs, es preveia que no signarien cap contracte sense comunicar-ho a la junta directiva.

-Referent als jornalers, estaven obligats a complir els acords de la junta i no podien contractar els amos per un preu més baix del que estava estipulat.

-Les anomalies s'havien de comunicar a la junta.

El domicili social el van establir al Sindicat Agrícola de Prenafeta, i per a ser soci exigien com a mínim tenir 18 anys i pagar una quota mensual de 10 cèntims.

Amb aquesta normativa, el 18 de gener de 1932, es reuniren els veïns per a formar una junta: Francesc Vilà Farré (president); Joan Montalà Comas (secretari); Francesc Solanes Roig (tresorer) i com a vocals: Martí Figueras Solanes i Salvador Figueras Garriga.

Els Estatuts foren presentats a la capital provincial per Josep Zaragoza Curto el 8 de gener de 1932⁶¹.

Els pagesos de Lilla van formar la *Unió Agrícola*, de tendència esquerrana l'11 d'abril de 1935.

Amb els seus 35 articles, aspiraven a millorar l'agricultura ajudant als seus associats proporcionant-les-hi adobs i elements de tota classe, amb edifici propi al carrer del Vall núm. 2, era el lloc d'esbarjo per reunions, conferències i discussió de les idees polítiques d'aquell temps. Per a ser soci s'havia de tenir un mínim 16 anys. El 26 del mateix mes i any, es formà la primera junta: Joan Guasch Panadès (president), Ramon Moix Batet (vicepresident), Antoni Cervelló Tibau (tresorer); Josep Porta Vilella (secretari) i com a vocals: Ramon Riba Tibau, Antoni Cortés Copons i Joan Solé Mestres. Aquesta associació funcionà fins 1938⁶².

No hem trobat els estatuts d'associacions dels pobles de Montbrió de la Marca, Passanant i les Piles de Gaià, les notes esparses que vénen a continuació d'aquests llocs es refereixen a la formació de les tendències polítiques als ajuntaments:

Montbrió de la Marca

D'aquest poble que més tard passà a dependre de Sarral, intuïm que serien d'ERC, atenent que els ajuntaments que es formaren, dos varen seguir la tendència esquerrana.

10 de maig de 1931

Ajuntament: -Alcalde: Jaume Cristià Sendra
 -Regidors: Salvador Andreu Sala
 Joan Moncusí Miró i
 Josep Sendra Andreu

El novembre de 1933, va dimitir Salvador Andreu Sala, només van quedar.

-Alcalde: Jaume Cristià Sendra
 -Regidors: Joan Moncusí Miró i
 Josep Sendra Andreu

El 14 de gener de 1934, l'Ajuntament fou el següent:

-Alcalde: Jaume Cristià Sendra
 -Regidors: Joan Miret Mateu
 Joan Compte Sendra
 Josep Juan Miró.⁶³

Passanant

Les úniques dades que es tenen són les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, on es troba la relació de regidors encapçalada per:

-Alcalde: Pere Jané Vilamajó
 -Regidors: Francesc Carles Canela
 Josep Amenós Busquets
 Josep Carles Carles
 Emili Canela Panadés
 Josep Company Torrellas i
 Josep Tous Roset⁶⁴.

Les Piles de Gaià

La informació que hem trobat de les Piles és escassa, només coneixem la tendència de l'Ajuntament dels anys 1931 i 1934, tots d'ERC.

12 d'abril de 1931

-Alcalde: Magí Balcells Masip
 -Síndic: Ramon Mas Riba
 -Regidors: Josep Compte
 Pere Corbella
 Ramon Güell
 R. Prou Compte
 Ramon Trilla

A les eleccions de 1934 la composició del consistori fou el següent:

- Alcalde: Josep Graells Capestany
- Regidors: Magi Balcells Masip
Francesc Miret Montagut
Vicenç Mas Albareda i
Josep Compte Potau

Suposem que els alcaldes dels agregats combregaven amb les mateixes idees que les de l'ajuntament matriu:

- Biure: Manuel Malet Anglès
- Guialmons: Roc Trull Oranius
- Sant Gallard: Francesc Mas Albareda⁶⁵.

Pira

En aquest poble, el primer de juny de 1931, són convocades les següents persones per formar el *Centre Republicà Federal*: Antoni Capdevila, Antoni Civit, Antoni Amorós, Antoni Orpinell, Antoni Amill, Casimir Civit, Francesc Garriga, Francesc Cantó, Carles Amill, Joan Civit, Josep Sala, Pau Sala, Jaume Poblet, Pau Pijoan, Salvador Copons, Salvador Vidal, Salvador Cantó, Bonaventura Contijoch i Lluís Amorós. Després de la reunió es va acordar redactar uns estatuts amb 16 articles que foren presentats a Tarragona el disset del mateix mes per l'advocat Manel Galés i Martínez. Els seus objectius eren formar ampli front de forces d'esquerra per emprendre conjuntament una creuada de sanejament en la política, l'educació i la ciutadania, i si convingués, defensar els drets democràtics referents a l'acció i expressió, indispensables a tota persona, poble, col·lectiu, a més de defensar i sostenir la República. El domicili el van fixar al carrer Clavé, n. 14 (casa de l'Anton Civit), el mínim d'edat per a ser admés era de divuit anys i pagar una quota de 50 cèntims mensuals. La primera junta es formà el 24 d'agost de 1932: Salvador Cantó (president), Bonaventura Contijoch (secretari), Joan Civit (tresorer), Lluís Amorós i Antoni Orpinell, com a vocals⁶⁶.

El 1933, a través de la llei de 25 de març del mateix any, es formà una comissió gestora, integrada per Ramon Amill Amorós (alcalde), Francesc Amorós Amorós (secretari) i Josep Civit Targa, Magí Orpinell Palou i Antoni Mateu Amorós com a vocals⁶⁷.

El 9 de novembre de 1931, es reuneixen a la casa de Jaume Poblet Miró (carrer Antoni Serra, núm. 4) per formar la Societat d'Agricultors Rabassaires similar als de l'Espluga de Francolí, fins el punt que feren servir els mateixos estatuts, els integrants eren: Josep Amill Foguet, Antoni Civit Amill, Ramon Sala Cantó, Joan Sala Civit, Josep Dalmau Romeu, Antoni Orpinell Ferran, Salvador Vidal Amorós, Antoni Amorós Grau, Joan Civit Sabaté, Antoni Capdevila Amorós, Josep Salas Cantó, Pau Pijoan Aluja, Joan Amorós Batet, Jaume Poblet Miró, Tomàs Ferré Poblet, Lluís Amorós Cantó, Salvador Cantó Bonastre, Carles Sala Cantó i Àlvar Amill Amill. L'endemà, es presentaren els estatuts a Tarragona, després de moltes discussions acordaren nomenar una junta provisional: Salvador Vidal Amorós, Josep J. després el 25 de novembre del mateix mes ja es consolida un primer equip de govern: Salvador Vidal Amorós (president), Cassimir Civit (vicepresident), Josep Amill Foguet (secretari), Antoni Cantó (vicesecretari), Joan Amorós Serret (tresorer). Alvar Amill Amill (comptable), Salvador Cantó (intendent), Joan Sala Civit (arxiver), Pau Pijoan (bibliotecari) i Lluís Amorós, Moisès Ferré, vocals⁶⁸.

Paral·lelament a la *Societat d'Agricultors Rabassaires* i amb alguns membres d'aquella societat, el 22 de maig de 1934, es formà la *Cooperativa Agrària*, amb el consell directiu: Josep Civit Targa (president), Francesc Orpinell Amorós (vicepresident) Ricard Poblet Poblet (secretari), Josep Amill Foguet (vicesecretari) i Ramon Amill Amorós (tresorer).

Els primers socis foren:

Celdoni Poblet Romeu
 Joaquim Palau Gallinat
 Josep Andreu Cabestany
 Josep Pons Miró
 Joan Sanahuja Miró
 Francesc Romeu Padreny
 Rossend Orpinell Amorós
 Antoni Bonastre Grimau
 Francesc Poblet Òdena
 Antoni Amorós Orpinell
 Josep Capdevila Amill
 Francesc Bonastre Obradó
 Antoni Amorós Civit
 Maria Martí Amill
 Antoni Pons Amill
 Lluís Josa
 Joan Llord Amill
 Magí Mateu Amorós
 Francesc Martí Amorós

Sense una ideologia definida, aquesta Cooperativa amb 33 articles, la seva duració de temps indefinit i amb la clàusula de no poder-se dissoldre mentre no ho acordessin les tres quartes parts dels socis, la seva finalitat va ser de fomentar l'estudi i la defensa dels interessos agrícoles, en el benentès que podia:

- Facilitar als associats en les condicions que establiren, utilitat agrícola.
- Adquisició d'adobs i llavors.
- Construcció i explotació d'obres aplicades a l'agricultura i altres que indiqués la Cooperativa.
- Fomentar la cordialitat entre propietaris, parcers i treballadors.
- Acollir-se a totes les prerrogatives que concedís la Llei de Sindicats, Cooperatives i Mutualitats.
- Organitzar esbarjos lícits i honestos pels socis i llurs familiars.

Per portar a terme aquest projecte, establiren una quota anual mínima de 6 ptes. i màxima de 24 ptes.⁶⁹.

Rojals

En aquest poblet, semblava que les soflames polítiques no hi tinguessin d'arribar, però no fou així, i el 26 d'abril de 1931, es fundà l'*Associació Republicana*, la seva finalitat va ser de portar a terme un ampli front d'esquerres per emprendre una creuada de sanejament polític ja fos en l'ensenyament i en la ciutadania, lluitar i defensar els drets democràtics d'acció i expressió, indispensables per a la convivència

de la persona i del poble, a la vegada que es posaven al servei de la República. Van establir la seva seua política al carrer Major n. 13.

En els seus 16 articles es reafirmaren com a partit polític; van establir quotes de 50 cèntims mensuals, a més drets i deures dels associats, com guardar el respecte mutu, elecció de càrrecs, respectar les orientacions de la Junta Directiva; cas que les normes establertes trobessin dificultats entre els associats, aquests podien expressar en Assemblea les queixes adients. Com en les altres associacions, aquells que alteressin l'ordre establert i el no pagament de quotes serien donats de baixa de l'Associació. La resta de normes eren les que hi havia en cada partit.

Llàstima que d'aquest partit només es tenen els noms de les persones que presentaren els Estatuts al govern civil: Joan Vallverdú, Miquel Serra, i Isidre Òdena⁷⁰.

Altra formació política que es formà fou el *Centro Republicano Federal* el 28 del mateix mes i any presentats els estatuts a l'autoritat per Joan Pàmies Gavarró el 9 de juny de 1931. Se sap quins foren el que havia en la primera Junta: Josep Ódena Pere (president), Salvador Ódena Fort (vicepresident), Antoni Pàmies Pàmies (secretari), Sebastià Vallverdú Dolcet (vicesecretari), Joan Fort Boronat (tresorer), Joan Pàmies Gavarró (comptable) i Joan Pàmies Robert (bibliotecari), el seu domicili el van establir al carrer Major núm. 1.

La seva finalitat (25 articles) era la propaganda pacífica i legal per obtenir amb èxit el triomf de les doctrines elaborades en el Programa Federal de 22 de juny de 1894, portades a terme per Francesc Pi y Margall. El català seria la llengua preferent i la quota 25 cèntims mensuals.

Per aconseguir els propòsits, la seva finalitat era organitzar: mítings, vetllades, conferències, manifestacions i tot el que volien ser actes polítics. La admissió era el no haver pertangut a cap partit.

Aquests dos partits, malgrat implantar-se, poca incidència van tenir en la població, les idees d'ERC, anaven triomfant arreu la Conca⁷¹.

Santa Coloma de Queralt

D'aquest poble segarrenc, les primeres dades que es tenen, es refereixen a la fundació de la *Cooperativa Obrera* que apareix l'any 1893 quan el seu domicili era al carrer dels Capellans, núm. 3. La tradició republicana passà per uns períodes de clandestinitat i altres d'eufòria. Sabem que els republicans el 24 d'agost de 1901 fundaren la *Cooperativa Obrera*, el 30 d'abril de 1916 són refermats els seus estatuts i es formà la junta amb Joan Company (president), Joan Segalà (vicepresident), J. Saladrich (secretari), Agustí Solé (vicesecretari), Josep Trull (tresorer), Joan Pinyol i J. Domingo, com a vocals.

Aquesta entitat tenia el bar i el cinema *Iris* i el seu primer estatge fou al pati del Castell (1906). El 1922, el seu president era Josep Talavera. El febrer de 1923 en el seu estatge es realitzà un míting d'afirmació nacionalista republicana, participant entre altres Marcel·lí Domingo. El mateix any, després de comprar l'antic hospital de Santa Magdalena, s'hi instal·laren a la Plaça Major. Arran dels fets d'octubre de 1934, se'ls clausurà el local i van ocupar l'*Estrella Vella*, al carrer Major. El desembre de 1935, Pere Orriach Briansó, Josep Rossell, Joan Solà, Joan Orriach i Martí Ferrer presenten de nou els estatuts amb el nom de *Centre Republicà*. La junta la integren Pere Orriach Briansó (president), Joan Martí Ponsa (vicepresident), Josep Balcells Alemany (secretari), Antoni Riba Morera (vicesecretari), Josep Clarassó Bartolí (tresorer) i Isidre Rius Claria, Ramon Sureda Rosselló, com a vocals.⁷²

Una altra entitat, el *Centre Democràtic Catalanista* té els seus orígens en la *Joventut Nacionalista Corpus de Sang*, fundada el 30 de setembre de 1920 d'una fusió de la *Joventut Tradicionalista*. El 1921 el seu president era Francesc Balcells i Prats, el 29 de setembre de 1923, fou dissolta per la Dictadura. Desfeta la *Joventut Nacionalista*, el 1930 es creà l'*Associació Colomina*, essent president Joan Segura i secretari, Emili Tarragó⁷³, aquesta associació fou engolida pel *Centre Democràtic Catalanista*, establint el seu domicili al carrer Fermín Galan, n. 18. La comissió organitzadora encarregada de presentar els estatuts a Tarragona el 13 de gener de 1933, la formaven Eduard Brufau, Joaquim Brufau, Josep Camins, Conrad Ferrer, Joaquim Lavila, Francesc Martí, Santiago Mundi, Joan Noguera, Manel Sabaté, Marcel Saltó i Josep M. Segur. La seva finalitat era treballar per la consolidació del règim republicà democràtic, obtenir el màxim de llibertats i prerrogatives per a Catalunya, l'organització de curses, conferències i actes culturals i artístics⁷⁴. El 28 de gener de 1933 es formà una junta amb Josep Camins Freixas (president), Ramon Castellví Malet (vicepresident), Marcel Saltó Giné (secretari), Conrad Ferré Pomés (tresorer-comptable), Joan Casas Balcells, Miquel Segalà Corbella i Joan Bosch Riera, els darrers vocals. El local social el van establir al núm. 2 del carrer de Sant Vicenç. Aquest any, el *Centre Democràtic Catalanista*, s'adherí a la *Lliga Regionalista* i es nomenà com a delegat a Santiago Mundi Barceló i suplent a Marcel Saltó Giné per anar a Barcelona a l'assemblea els dies 3, 4, i 5 de febrer del mateix any.

El 19 de febrer de 1934, a causa de diferències internes es constituí una junta provisional amb els anteriors, afegint-hi el vocal Joan Bosch Riera.

Posaren la quota a 50 cèntims de pesseta cada mes, la influència de la *Lliga* es va estendre a alguns pobles de la rodalia. Aquesta associació funcionà fins 1936.

Afiliats de Santa Coloma de Queralt i pobles de la rodalia el 19 de febrer de 1934.

- Abelló, Mateu
- Albareda Llop, Francesc
- Alemany, Jaume
- Asbert Mora, Ramon
- Asbert Panadès, Josep
- Balcells Prats, Joan
- Balcells Prats, Josep M.
- Balcells Prats, Robert
- Bartolí, Vicenç
- Bergadà Castells, Josep
- Bonet Civit, Antoni
- Borràs Serena, Jaume
- Bosch Riera, Joan
- Bosch Riera, Martí
- Bosch, Antoni
- Brufau Estalella, Eduard
- Brufau Ferrer, Joaquim
- Camins Freixes, Josep
- Carol Trull, Joan
- Casajoanes, Josep

- Casas, Juli
- Cases Balcells, Joan
- Castellví Malet, Ramon
- Castellví Vilà, Jaume
- Clarasó Bartolí, Jaume
- Clarasó Bartolí, Josep
- Clarasó Casas, Josep
- Clarasó, Antoni
- Companys Canals, Ferran
- Companys Canals, Josep
- Aixelà, Francesc
- Domingo Esteve, Gregori
- Domingo Mensa, Juli
- Domingo Tomàs, Josep
- Duch Civit, Francesc
- Enrich Mateu, Jaume
- Enrich, Pelegrí
- Estalella Brufau, Eduard
- Farrés Puig, Joan
- Ferran Piera, Antoni
- Ferrer Combeller, Josep
- Ferrer Goberna, Josep
- Ferrer Goberna, Ramon
- Ferrer Munguet, Josep
- Ferrer Munguet, Marià
- Ferrer Pomés, Conrad
- Ferrer Pomés, Josep M.
- Ferrer Pomés, Manuel
- Ferrer Roset, Eusebi
- Ferrer, Ernest
- Font Vibó, Joan
- Freixes Sagelí, Antoni
- Garriga, Josep
- Guèll Martí, Miquel
- Gil, Àngel
- Goberna Canela, Josep
- Gol Alemany, Jaume
- Güell Miret, Antoni
- Ibàñez Bertran, Vicenç
- Ibàñez Solà, Joan
- Lavila Domingo, Joaquim

- Lavila Prats, Albert
- Llorens Marimón, Ramon
- Marin, Joan
- Martí Jové, Ramon
- Martí Rabell, Joan
- Martorell, Joan
- Miquel Asbert, Mateu
- Miquel Bernades, Josep
- Miquel Bernades, Mateu
- Moix Prous, Jesús
- Moix Prous, Ramon
- Moncusí Tous, Ramon
- Mulet Cortadellas, Josep
- Mulet, Bonaventura
- Mullerat Soldevila, Ricard
- Mundi Barceló, Santiago
- Noguera Vilaplana, Joan
- Oranies Llobet, Jaume
- Orga Orga, Ramon
- Palau Orga, Emili
- Palau Orga, Josep
- Parque, Josep
- Piqué Codina, Manuel
- Pomés Valls, Josep
- Ramon Seuma, Magí
- Ramon Seuma, Romà
- Riera Pàmies, Marcel
- Roca, Carles
- Roda Queralt, Manuel
- Rosell, Pau
- Rozada, Ramon
- Sabaté Carol, Manuel
- Saltó Giné, Marcel
- Saltó Poch, Antoni
- Segalà, Miquel
- Segur Sauret, Josep M.
- Segura Castells, Joaquim
- Segura Puig, Ramon
- Solé Vilanova, Andreu
- Tarragó Palau, Emili
- Tarragó, Francesc

- Torrens Esteve, Antoni
- Trull, Joan
- Tudó, Albert
- Vallbona Oliva, Antoni
- Valls Badia, Joan

Els socis de fora de Santa Coloma, pagaven 25 cèntims cada mes.

Aguiló

- Solà Martí, Magí

Conesa

- Ferrer Bacardí, Ramon
- Martí, Josep
- Mercadé, Josep
- Tarrida Pij Joan, Josep
- Pij Joan, Antoni
- Sogas, Jaume

Les Piles de Gaià

- Boria Briansó, Josep
- Malet, Salvador
- Segura Travé, Rosend
- Sans Marqués, Josep
- Cadens Marsans, Florenci
- Pintó Santamaria, Joan
- Borrell, Marimon, Joan
- Palau Callau, Antoni
- Prous Compte, Ramon

Guialmons

- Anglès Masip, Joan
- Masip Anglès, Ramon
- Sendra Anglès, Daniel
- Sendra Anglès, Magí

Biure

- Malet Almenara, Rosend

La Cirera

- Gassó Albareda, Josep

Vallfogona de Riucorb

- Tàpies, Josep
- Martí, Jaume
- Morera, Damià
- Duch, Agustí
- Llobet, Francesc
- Solé, Llorenç

- Minguella, Francesc
- Gasull, Joan
- Martí, Ferran
- Senserrich, Josep
- Santacana, Ricard
- Martí, Josep
- Minguella, Salvador
- Amenós, Francesc
- Piraces, Lluçia
- Martí, Joan
- Queraltó, Salvador
- Santacana, Facund
- Puig, Antoni
- Santacana, Joaquim
- Guim, Cristòfol
- Guim, Ramon
- Cervera, Josep
- Cervera, Domènec
- Corbella, Modest
- Llobet Segura, Francesc
- Pons, Josep
- Marsé, Josep
- Rossell, Josep
- Tudó, Josep⁷⁵.

Una altra associació fou el *Centre Republicà*, coneguda amb el nom de *Cooperativa Obrera*, la seu el 1900 era al raval *dels Màrtirs*, el 1904 es traslladà a *cal Borra*. Durant l'estada en aquest local, es va afiliar al partit radical de Lerroux, a la vila es recorda la vinguda en un acte de propaganda d'Emiliano Iglésies i Ulled. Més endavant, el 1906, la societat es traslladà a l'edifici-fàbrica del Pati del Castell (fins el 1924), en aquest període actuà com a cooperativa. Durant molts anys aconseguí la majoria consistorial dirigint la vila, malgrat tot la seva actuació no va estar d'acord amb bona part de la població, fins el punt de crear una escola laica, les conseqüències derivaren a la formació d'un grup de perfil anarquista. Aquest centre que semblava no tenir vida, amb l'adveniment de la República es va refer i tingué una importància cabdal, fins el punt que dissolta la Cooperativa, tornà a sorgir el *Centre Republicà*, el 1935, amb uns reglaments i nova junta Pere Orriach Briansó (president), Jacint Martí Pons (vicepresident), Josep Balcells Alemany (secretari), Antoni Riba Morera (vicesecretari), Josep Clarassó Bartolí (tresorer), i com a vocals Isidre Rius Claria i Ramon Sendra Roselló⁷⁶.

Santa Perpètua de Gaià (Valldeperes)

En el llogaret de Valldeperes, el 1934 es creà Esquerra Republicana amb l'objectiu de ser recreativa i a la vegada instructiva, si ens atenem al nombre d'habitants, és possible que la finalitat era que els socis es poguessin reunir per parlar de les seves inquietuds, el 20 de juny de 1934, es van aplegar a "*cal Ton*"

i nomenaren una junta: Joan Llorach Capdevila (president), Magí Segura Llorach (vicepresident), Antoni Solé Boada (comptable); Isidre Sarquella Solé (secretari); Josep Llorach Capdevila (tresorer) i vocals, Llorenç Brufau Balcells i Magí Bartolí Bartolí⁷⁷.

Sarral

D'acord amb el dret d'associar-se per la Llei de 30 de juny de 1857, es van poder establir agrupacions de caire divers, el 24 de juny de 1915 ja es va crear a la vila el *Centre Republicà Autonomista*, que amb 60 articles tenia la finalitat de defensar i propagar les idees republicanes, els principis d'autonomia municipal i regional, la difusió de la cultura i l'educació social. Establiren uns objectius com portar a terme reunions, conferències, i actes polítics relacionats amb el partit, a la vegada donar suport al municipi i als territoris peninsulars que tinguessin necessitat. Per recaptar fons, portarien a terme vetllades literàries i teatrals. La seva intenció era organitzar una sala de lectura-biblioteca i reunir els elements necessaris per organitzar una escola primària i una altra d'adults. El seu domicili es trobava emplaçat a la plaça Nova, núm. 21.

El 29 de juliol del mateix any (29 de juliol) Joan Clarasó, Manuel Potau, Jaume Roset i Joan Torné, demanen la legalització a Tarragona⁷⁸.

Anys més tard (22 de març de 1933), molts dels membres crearen la *Joventut d'Esquerra Republicana*, la finalitat va ser acceptar l'ideari de l'esquerra, el seu domicili era a la Plaça de García Hernández, n. 1, 2na.

En l'acta de fundació hi apareixen Josep Ametlla Miró, Cosme Espasa, Antoni Poblet, Magí Pons, Josep Civit, Josep Rosselló, Joan Pedreny, Adolf Molina, Jaume Roset, Antoni Miró i Isidre Balcells. El 3 d'abril de 1933 es formà la primera junta composta per Josep Ametlla Miró (president), Joan Pedreny (vicepresident), Josep Rosselló (tresorer), Isidre Balcells (secretari), i Antoni Poblet, Jaume Ramon, Pere Sendra, vocals. Van establir la quota d'1 pesseta mensual⁷⁹. L'any anterior, el 20 d'agost de 1932, les següents persones del poble: Damià Rosanes, Jaume Tous, Isidre Mateu, Marià Veciana, Josep Carbonell, Josep Tous, Jaume Ballesté, Joan Roca i Manuel Espluga s'havien reunit per formar un partit que el nomenaren *Centre Tradicionalista* (Lliga), amb la finalitat de fomentar propagar les doctrines catòlico-traditionalistes, per intervenir en aquelles accions que tinguessin per finalitat beneficiar la moral de la vila i el seu benestar, a la vegada fer de llast a la *Joventut d'Esquerra Republicana*, el seu domicili era al carrer de Sant Joan, n. 40, (era un immoble propietat del rector Joan Baptista Barbarà). La junta formada el 30 d'octubre de 1932 la integraven Damià Rosanes Sanfeliu (president), Josep Rosanes Farré (vicepresident), Joan Magre Guàrdias (secretari), Isidre Mateu Bonet (tresorer), Josep Carbonell Morell (comptador) i Jaume Tous Tous i Marià Veciana Morell, com a vocals⁸⁰. El 14 de juny de 1933, es creà el *Centre de la Lliga Catalana*, on molts simpatitzants de l'anterior partit es passaren a aquest, la seva finalitat era que "Catalunya busqués la plena consciència de la seva personalitat mitjançant el seu propi esforç, per aconseguir el major progrés moral i material. El Centre, com vulgarment es coneixia, estava adherit a la *Lliga Catalana*, amb la qual va tenir les relacions, drets i deures que es derivaren en l'assemblea de constitució del partit, i a la vegada amb els acords que en ell s'esdevingueren, de conformitat amb el consell de govern de la Lliga i de l'Assemblea General del partit. El seu domicili era a la Plaça de la República, n. 9. En la primera junta directiva hi trobem a: Claudi Magre Foguet (president), Ramon Giné Tarés (vicepresident), Ramon Rosanes Vinadé (secretari), Josep Bonet Potau (tresorer), Josep Andreu Tarés (comptador), Joan Masagué i Ramon Amorós Farré, els darrers com a vocals. Dins dels dinou articles que constaven els estatuts, el 13 que

es referia a la Secció Femenina, on deia: “La Secció Femenina tindrà plena llibertat per regular el seu règim interior, però haurà de seguir fidelment els acords i instruccions de la junta directiva. Amb tot podrà nomenar una delegada que podrà formar part de la junta directiva. No acceptaven sòcies sense cotització⁸¹.”

Savallà del Comtat

L'única referència que disposem d'aquest poble, del 16 de juliol de 1937, quan es va constituir ERC, amb la finalitat de contribuir al màxim desenvolupament dels programes esquerrans, amb uns estatuts amb 22 articles, el seu president fou Josep Anglès, i el secretari Teodor Saltó. Fou autoritzat el 17 de juliol de 1937⁸².

Senan

Tenim coneixement que el 7 de juny de 1932 es creà el *Centre Català Republicà d'Esquerres 14 d'abril*, amb la finalitat de propagar i difondre els ideals republicans, nacionalistes i socialistes, per afavorir la unitat i coherència als simpatitzants, s'hi podia adherir qualsevulla entitat o partit de Catalunya que professés un ideari republicà i catalanista, que treballés per enaltir moral i material el poble català, a més de reconèixer la seva cultura, idioma, literatura, història, geografia i tots els elements que poguessin contribuir a fer-la gran.

Els estatuts es presentaren el 8 de maig de 1932 per Ramon Vallverdú i Joan Vallverdú, a fi de mantenir l'agrupació, es va acordar que podien fer un ingrés de 2 ptes i una quota d'una pesseta mensual, o un donatiu d'una pta. i la quota de 50 cèntims. Coneixem les juntes que els anys 1932, 1933 i 1934.

	15 juny 1932	18 maig 1933	20 febrer 1934
President	Josep Vallverdú Sardà	Joan Vallverdú Claret	Joan Vallverdú Claret
Vicepresid.	Ramon Poch Vallverdú	Ramon Poch Vallverdú	Ramon Poch Vallverdú
Secretari	Joan Pinyol Vallverdú	Joan Pinyol Vallverdú	Pau Vallverdú Claret
Tresorer	Ramon Vernet Gaya	Ramon Vernet Gaya	Joan Vallverdú Pinyol
Vocals	Joan Vallverdú Claret	Joan Vallverdú Vallverdú	Esteve Vallverdú Pinyol
	Ramon Vallverdú Claret	Esteve Vallverdú Pinyol	Modest Monné Corbella
	Joan Vallverdú Pinyol	Modest Monné Corbella	Joan Vallverdú Vallverdú

Nota: L'alternança de la majoria d'ells en totes les juntes, obeïa a les poques persones involucrades⁸³, el seu domicili era al Raval de la Creu núm. 12.

Solivella

El 4 de maig de 1931, es constituïa el *Centre Democràtic Republicà* (cinculat amb la *Lliga*), creat l'11 de maig i legalitzat a través de Jaume Iglésies el 30 d'abril. La seva seu social s'establí al carrer Major (cafè del Mateu). A la primera Junta hi figuren Jaume Iglésies (president), Josep Tarragó (secretari), Josep Iglésies (vicepresident), Alfons Iglésies (vicesecretari), Magí Iglésies (caixer), Josep Esqué (comptador), Josep Pijoan, Josep Armengol i Ignasi Sanahuja com a vocals, la seva finalitat era propagar i defensar l'ideal republicà federatiu dins de la República.

El 14 de maig de 1932, van canviar l'article setzè amb un nou redactat: “El *Centre Democràtic Republicà* de Solivella, seguirà les orientacions de la *Lliga Regionalista*, defensant els ideals catalanistes d'ordre i

de progrés". Abans constava: "El Centre Democràtic Republicà de Solivella, estarà adherit a la Dreta Liberal Republicana que presideix N. Alcalà Zamora".

En aquesta data es formà una nova junta amb Josep Ballart Anglès (president), Josep Iglesias Casamitjana (vicepresident), Antoni Espanyol Escoté (secretari), Josep Sans Vinyes (tresorer), Josep Tarragó Castro (vicesecretari), Alfons Iglesias Creus (comptable) i vocals Francesc Sans Iglesias i Jaume Iglesias Tous. Josep Sans, Ramon Bergadà, Jaume Iglesias, Tomàs Tarragó, i Magí Palau, foren els que acordaren l'adhesió a la *Lliga Regionalista* enmig d'un gran entusiasme⁸⁴.

Més endavant, el 28 setembre 1933, es renovà la junta amb Magí Palau Bergadà (president), Josep Iglesias Casamitjana (vicepresident), Antoni Espanyol Escoté (secretari), Jaume Sans Vinyes (tresorer), Josep Armengol Montseny (vicesecretari), Josep Espanyol Moix (comptador), i vocals: Francesc Sans Iglesias, Josep Travé Iglesias i Josep Balcells Anglès. Quan el 24 de febrer de 1934, tornaren a renovar-la, els components eren els mateixos, a excepció de Josep Ballart Anglès, que va exercir el càrrec de tresorer i Josep Espanyol Moix que passà a ser vocal. El 3 de març de 1934, el *Centre Democràtic Republicà* comptava amb 104 afiliats.

- Anglès Andreu, Josep
- Anglès Masalias, Macià
- Anglès Montanyola, Antoni
- Armengol Andreu, Antoni
- Armengol Domingo, Jaume
- Armengol Montseny, Josep
- Armengol Montseny, Tomàs
- Ballart Anglès, Josep
- Ballart Jové, Ramon
- Ballart Manyé, Antoni
- Ballart Montseny, Josep
- Ballart Prats, Gabriel
- Ballart Ribas, Xavier
- Ballart, Francesc
- Bergadà Montanyola, Antoni
- Bergadà Montanyola, Ramon
- Bordera Escoda, Josep
- Capdevila Querol, Armengol
- Casamitjana Fonoll, Josep
- Casamitjana Montseny, Josep
- Casamitjana Poblet, Josep
- Castro Montanyola, Francesc
- Castro Castro, Magí
- Cendra Prats, Josep
- Cortés Massagué, Antoni
- Creus Travé, Carles
- Domènech Rovira, Joan

- Domènech Rovira, Josep
- Domingo Andreu, Antoni
- Domingo Massagué, Antoni
- Espanyol Escoté, Antoni
- Espanyol Moix, Josep
- Espanyol Montseny, Antoni
- Espanyol Solé, Miquel
- Espinac Garcia, Antoni
- Esqué Ranyé, Josep
- Estivill Jové, Benvingut
- Fonoll Travé, Modest
- García Tous, Jaume
- Gassol Puig, Josep
- Iborra Cortés, Joan
- Iglésias Creus, Alfons
- Iglésias Ballart, Joan
- Iglésias Casamitjana, Francesc
- Iglésias Casamitjana, Josep
- Iglésias Creus, Antoni
- Iglésias Creus, Joan
- Iglésias Creus, Josep
- Iglésias Domingo, Antoni
- Iglésias Iglésias, Magí
- Iglésias Prous, Josep
- Iglésias Salvador, Antoni
- Iglésias Sans, Josep
- Iglésias Torres, Domènec
- Iglésias Tous, Jaume
- Inglès Corbella, Magí
- Jordana Iglésias, Magí
- Marsol Canúdez, Francesc
- Masalias Cardona, Antoni
- Masalies Farré, Josep
- Moix Anglès, Josep
- Montanyola Malet, Rafel
- Montanyola Montseny, Ramon
- Montseny Sans, Josep
- Montseny Ballart, Josep
- Montseny Ballart, Lluís
- Montseny Castro, Antoni
- Montseny Castro, Josep

- Montseny Massagué, Josep
- Montseny Pijoan, Joan
- Montseny Rossell, Josep
- Palau Bergadà, Magí
- Palau Bergadà, Ramon
- Palau Copons, Joan
- Palau Montseny, Jaume
- Palau Solé, Josep
- Pallàs Valls, Josep
- Pijoan Ballart, Antoni
- Pijoan Ballart, Joan
- Salvador Sans, Joan
- Salvador Sans, Josep
- Sanahuja Garcia, Joan
- Sanahuja Sardà, Ignasi
- Sans Iglésias, Antoni
- Sans Iglésias, Francesc
- Sans Iglésias, Josep
- Sans Solé, Antoni
- Sans Solé, Pere
- Sans Vinyas, Jaume
- Segura Capdevila, Miquel
- Segura Iglésias, Antoni
- Segura Iglésias, Josep
- Tarragó Castro, Josep
- Tarragó Espanyol, Tomàs
- Tarragó Massagué, Josep
- Tarragó Montanyola, Josep
- Torres Barril, Bruno
- Tous Iglésias, Josep
- Travé Domingo, Gregori
- Travé Domingo, Josep
- Travé Iglésias, Gregorí
- Travé Iglésias, Josep
- Travé Montseny, Josep
- Travé Sans, Josep (85).

Per equilibrar la balança política cal esmentar l'*Esquerra Republicana Federal*, el 21 de juliol de 1931, una comissió formada per Jaume Sans Manyé, Josep Copons, Isidre Sans, Antoni Armengol i Josep Sans, presentaren els estatuts al govern civil, aprovats el 12 de novembre del mateix any, el seu ideari era el d'organitzar un front d'esquerres per emprendre conjuntament una creuada de sanejament en el camp polític, educacional, d'afirmació ciutadana i de lluita per aconseguir la defensa dels drets democràtics

d'acció i expressió indispensables a tota persona, poble, col·lectiu i defensa de la República que s'havia constituït. El local en un principi era al carrer Soldat Pere Moix, núm. 14, 3r. més tard es van traslladar al carrer García el Saladó, núm. 2.

La primera junta es va constituir el 17 de setembre de 1931 i el 20 del mateix mes es nomenaven els membres: Francesc Massagué Iborra (president), Antoni Espanyol Armengol (vicepresident), Antoni Mestres Torrellas (tresorer), Anselm Ballart Cortès (secretari) i com a vocals Josep Sanahuja Montanyola, Antoni Masalias Solé i Josep Solsona Llauredó⁸⁶.

Per contrarestar els partits polítics, el rector del poble Mn. Llobera, va intentar formar un grup cultural, l'*Institut Cultural*, adherit a la parròquia, on el 5 de gener de 1932 formà una junta: Josep Travé Montseny (president); Josep Montseny Sans (secretari); Anton Casamitjana Bergadà (tresorer); Xavier Ballart Ribas (comptable), i com a vocals Josep Montseny Massagué, Joan Sans Pijoan i Antoni Bergadà Capdevila, a més a més hi havia un dipositari (Josep Palau Solé), un comptador (Rafael Sanahuja Armengol) i un recaptador (Ferran Martí Castro). Consta que la seva finalitat era la formació integral dels joves, orientant-los a una educació cristiana, educant les seves facultats mentals i passionals, i a la vegada millorar l'aspecte religiós de la població. El 6 d'agost de 1933 s'ordenà la clausura del referit *Institut Cultural*, portada a terme per l'alcalde, seguint consignes del governador civil, per no portar els llibres que la llei preveia per a les societats, en els següents termes: *"En el pueblo de Solivella a las doce treinta horas del cinco de agosto de 1933, el alcalde que suscribe Jaime Sans Mañé, asistido del comandante cabo de la guardia civil del puesto de Espluga de Francolí Juan Grimal Valverde y guardia segundo Ramon Álvarez Iniesta y con asistencia de los testigos mayores de edad, José Capdevila Nuet y Francisco Masagué Iborra, y en compañía del que dijo llamar Jose Ballart Ribas, miembro de la Junta Directiva del "Instituto de Cultura" acompañado de los testigos mayores de edad Antonio Iglesias Torres y Tomás Español Saperas, me personé en el domicilio del referido Instituto de Cultura, sito en la plaza Francaset, que consta solo de planta baja, dando principio a un registro que ha dado por resultado la incautación de un archivo de fichas en número de setenta y cuatro, las cuales quedan archivadas en esta alcaldía. En el local que posee el Instituto en la calle Pi y Margall, que consta de planta baja y habilitada para cine, se ha encontrado un revolver estilo Fluixé i un trabuco, inutilizado, todo depositado a la alcaldía"*.

Posteriorment, el 18 de setembre de 1933 es reobrí amb el nom d'*Instituto de Cultura Parroquial*, amb la prohibició de dedicar-se a l'ensenyament. El 25 de gener de 1934, es formà una junta amb: Josep Travé Montseny (president); Josep Montseny Sans (vicepresident), Xavier Ballart Ribes (secretari), Antoni Casamitjana Bergadà (comptador) i com a vocals Antoni Iglesias Torres, Ramon Copons Masagué, Josep Montseny Masagué, Antoni Bergadà Capdevila i Joan Romeu Corbella. Les seves activitats eren cinema i teatre⁸⁷. Tenim constància de la residència dels seus membres: Josep Travé Montseny, (carrer del Pla núm. 4), Josep Montseny Sans, (carrer Fermín Galán, núm. 17), Xavier Ballart Ribes, (carrer Garcia el Saladó, núm. 15), Antoni Casamitjana Bergadà, (carrer Alba, núm. 11), Antoni Iglésies Torres, (carrer del Pla, núm. 20), Ramon Copons Masagué, (carrer Abdon Dalmau, núm. 7), Josep Montseny Masagué, (carrer Francesc Macià, núm. 25), Antoni Bergadà Capdevila, (carrer Fermin Galán, núm. 5) i Joan Romeu Corbella, (carrer Fermín Galán, núm. 7),⁸⁸.

Vallclara

Les idees republicanes també arribaren a aquesta població, el 6 de juny de 1931, es constituí el *Centre Republicà Federal*, amb seu al carrer Vimbodí núm. 5, presentaren els estatuts el 8 de juliol del mateix any, el seu president fou Marcel·lí Nadal i el secretari Amadeu Nadal. La seva finalitat era defensar i propagar les idees republicanes i federals, a més, si les necessitats econòmiques ho permetien, tenien la intenció de portar a terme actes recreatius. Per a pertànyer al partit 'havia de pagar una quota d'una pesseta mensual⁸⁹. Una altra associació era la *Societat Recreativa Cultural*, formada també en el mateix any i constituïda el deu d'octubre i instal·lada al carrer Major núm. 17, demanant la seva autorització el sis de juliol del mateix any.

D'aquesta institució de signe dretà, coneixem la composició de la junta: Miquel Pujol Bové (president) Gener Josa Anglès (vicepresident), Josep Capdevila Contijoch (tresorer), Antoni Sales Rigual (bibliotecari), Ramon Josa Cos (secretari) i com a vocals Francesc Anglès Prats, Sebastià Anglès Prats, Ramon Sales Bernat, Bonaventura Batista Gil i Josep Capdevila Estradé.

Aquesta societat amb 25 articles, tenia com a finalitat elevar la cultura del poble mitjançant l'ensenyament i el treball, a través de conferències, posseïen una biblioteca i projectaven activitats culturals. Admetien les dones sempre que fossin útils i necessàries per a representar obres de teatre, sempre que els seus serveis fossin voluntaris i gratuïts. Una altra associació no política, fou l'*Ateneu Recreatiu Vallclarens*, fundat el 26 d'agost de 1935, amb la finalitat de procurar l'expansió, alegria i perfeccionament de la condició moral dels seus associats. Dels 14 socis fundadors, en data 16 de setembre del mateix any, en sorgí la següent junta: Alfred Saldanya Boqué (president), Antoni Sales Rigual (vicepresident), Salvador Solé Balcells (tresorer), Miquel Murt Alsamora (secretari), i com a vocals: Ramon Roig Estradé i Conrad Butí Roig⁹⁰.

Vallfogona de Riucorb

El 17 de juliol de 1931, per mediació de Francesc Montanyola Miralles, es presentaren els estatuts de la *Juventut Republicana* a Tarragona, el 29 de juliol del mateix any es constituí el partit amb les finalitats de difondre i propagar els ideals nacionalistes i socials dins la formació republicana, per donar unitat i la cohesió a les forces similars, portar a terme obres culturals per enlairar la moral i la cultura del poble català, implantar aquelles empreses industrials i mercantils de caire cooperativista amb la finalitat de millorar les condicions dels socis en els aspectes que els afectés més directament, crear estalvis de vida i malaltia, pensions per a la vellesa, beneficència mèdica i farmacèutica a mesura que els mitjans econòmics ho permetessin, procurant que la societat tingués vida en tots els actes que participés, ja sigui amb caràcter d'esbarjo o esport. El mateix 1931, fixaren la residència de l'entitat a la sala de ball de la casa "*Damià*", el 1934 passaren al carrer Prat de la Riba, núm. 8.

Se sap que la primera junta es formà el 10 de juny de 1931 amb els següents socis: Sixte Espanyol Abellà (president), Damià Morera Bergadà (vicepresident), Ramon Llobet Morera (secretari), Francesc Torres Llauradó (comptador), Josep Bonastre Amil (tresorer), i vocals: Jaume Martí Parés, Agustí Duch Roig, Joan Gasull Corbella i Eusebi Bonell Berengué. El 1934 en renovar-se la junta trobem a Josep Rossell Guitart (president), Josep Tudó Canela (vicepresident), Josep Llobet Tàpies (secretari), Modest Corbella Corbella (tresorer) i com a vocals Agustí Duch Roig, Llorenç Solé Ramon, Francesc Llobet Llobet, Jaume Martí Parés i Josep Marsé Boncompte⁹¹.

Els socis en data 23 de febrer de 1934, eren:

- Amenós Corbella, Francesc
- Bonell Garriga, Pau
- Cervera Llobet, Domènec
- Cervera Llobet, Josep
- Corbella Corbella, Modest
- Duch Roig, Agustí
- Gasull Corbella, Joan
- Guim Corbella, Cristòfol
- Guim Corbella, Ramon
- Llobet Llobet Francesc
- Llobet Segura, Francesc
- Llobet Tàpies, Josep
- Marcé Boncompte, Josep
- Martí Llobet, Joan
- Martí Parés, Josep
- Martí Parés, Jaume
- Minguella Cabal, Salvador
- Piracés García, Lúcia
- Puig Bacardí, Antoni
- Queraltó Potau, Salvador
- Rosell Guitart, Josep
- Santacana Corbella, Joaquim
- Santacana Rosell, Alfred
- Santacana Corbella, Facund
- Santacana Rosell, Ricard
- Senserrich Pons, Josep
- Solé Ramon, Llorenç
- Tudó Canela, Josep

Anys abans ja s'havia creat la *Juventut Vallfogonina* sense ànims polítics, sinó amb la finalitat d'aconseguir una major cultura entre els associats, donant classes i conferències, i a la vegada portant a terme sessions de ball i teatre, se sap que la junta que la formaven: Agustí Duch Roig (president), Josep Llobet Corbella (secretari), Aleix Bonell Fort (tresorer) i com a vocals Joan Corbella Morera, Lluís Tudó Bofarull i Antoni Planell Vilella⁹².

Vilanova de Prades

El Foment d'*Esquerra Republicana de Catalunya*, el 10 de juny de 1931 es presentaren els estatuts a Tarragona a través d'Esteve Massagué Boada, habitant a Reus, el 17 del mateix mes. Coneixem els socis fundadors Jaume Vilalta Alentorn, Enric Espasa Masip, Eusebi Espasa Vila, Antoni Espasa Aixelà, Claudi Lladó Miró, Aleix Sans Magrinyà, Salvador Gallart Pons, Salvador Alsina Farré, Ramon Vinyes Aixelà, Josep Roselló Gallart i Joan Roig. La seva finalitat era propagar i defensar els principis nacionalistes i republicans

dins un estat federal, es van integrar a ERC. El seu domicili va ser al carrer Major núm. 17, el president del comitè fou Ramon Cavallé Musté⁹³.

Vilaverd

L'Ateneu Republicà es constituí el 10 d'agost de 1931, els estatuts es presentaren el dia tretze del mateix mes i s'aprovaren quatre dies més tard, els membres fundadors eren Ismael Aguadé Comas, Amadeu Pàmies, Josep Esteve, Antoni Pàmies, Llorenç Travieso, Ramon Abelló, Martí Panadés, Josep Capons, Joan Vallès, Maties de Llorens i Ramon Pàmies⁹⁴. De les anteriors persones, es formà una junta amb Ismael Aguadé Comas (president); Llorenç Travieso (vicepresident), Antoni Pàmies (secretari), Martí Panadès (vicesecretari), Ramon Abelló (tresorer), Amadeu Pàmies (comptador) i com a vocals Joan Vallès i Josep Esteve, el seu domicili era a la Carretera, núm. 15

Aquesta associació tenia la finalitat d'oferir cultura al poble i portar a terme actuacions recreatives, sense apartar-se de les consignes republicanes. Entre els associats establiren les categories de fundadors, cooperadors i numeraris, la quota d'entrada era de 2 pessetes i l'edat d'entrada a partir dels 15 anys⁹⁵.

Vimbodí

El 1911 un grup de 35 persones es reuniren per a formar la *Societat Agrícola*, delegant a Josep Amorós March que presentés a Tarragona els reglaments, la seu social estava al carrer Major núm. 15, de signe dretà, aquesta entitat formà amb Joan Fort Banqué (president), Josep Amorós March (vicepresident), Antoni Deutú Mur (secretari), Josep Aixut Termens (tresorer); Laureà Mangrané Ollé (cobrador), i com a vocals Ramon Romeu Forès i Joan Farré Llurba. El 1924 sorgiren desavinences i es formà el *Sindicat Agrícola* (Foment Vimbodinenc), amb 45 socis, que en un principi es va desentendre de les normes que van donar origen als reglament de l'anterior societat la seva funció principal era la de proporcionar als seus socis adobs i queviures. El 29 de gener de 1925, tenia 75 socis i també de signe dretà. El 5 de novembre de 1931 es formà l'*Associació de Defensa de la Propietat*, també de signe dretà, els propietaris representats per Francesc Recasens, Josep Roig, Josep Debat, Josep Plasa i Esteve Sans que constituïren una primera junta formada per Josep Roig Musté (president), Josep Plassa Güell (vicepresident), Esteve Sanz Folch (tresorer), Josep Debat Roig (secretari) i com a vocals Francesc Recasens Ros i Josep Aixut Termens, Joan Romaní Carol fou l'encarregat de presentar els estatuts a Tarragona, la finalitat era la millora de l'agricultura i major aprofitament dels seus productes. Per altra part es van comprometre a defensar els drets dels propietaris segons les lleis vigents, ajudant-se en qualsevol conflicte que afectés als seus béns, la seu social era al raval de Lleida núm. 9. El 26 de gener dels anys 1933-1934, es renovà la junta en les següents persones:

	1933	1934
President	Josep Plassa	Joan Potau Martell
Vicepresident	Joan Güell	Josep Salat Forès
Secretari	Jaume Cunillera	Jaume Miquel Huguet
Vicesecretari	Llusià Burgueres	Jaume Cunillera Fort
Tresorer	Esteve Sanz	Isidre Roig Lladó
Vocals	Francesc Recasens	Joan Güell Arbós
	Josep Grinyó	Llusià Burgueres Sumalla ⁹⁶ .

El dinou de febrer de 1934, es produeix l'escissió del *Sindicat Agrícola* i es formà el *Sindicat de Viticultura*, amb la mateixa finalitat que l'anterior, però amb la diferència que eren els propis socis els que compraven i venien els seus productes, segurament que aquest sindicat sorgiria del descontentament del *Foment Vimbodinenc*, amb els 44 socis, la junta la formaven Josep Güell Fort (president); Josep Potau Puig (vicepresident); Pau Alzamora Fort (tresorer); Lluís Roig Huguet (secretari), i com a vocals Pere Arbós Vallvé, Joan Debat Potau i Josep Palau Ninot⁹⁷. No hi podia faltar un partit de tendència esquerrana la *Unión de Obreros Agrícolas*, conegut per *l'Agrària*.

Amb motiu de les eleccions populars del 14 de gener de 1934, s'accentuà la divisió entre dretes i esquerres, triomfaren les "esquerres, (*l'Agrària*), influïren en la població fins el punt que elegiren alcalde a Antoni Deutú Mur. El seu local social era al Raval de Lleida núm. 9, els seus estatuts es presentaren al govern civil el 26 d'octubre de 1931 per Joan Romaní Carol, en qualitat de mandatari verbal de la societat. Per posar en marxa *l'Agrària* es formà una junta composta per: Josep Roig (president), Josep Plassa Güell (vicepresident), Esteve Sas Folch (tresorer), Josep Debat Roig (secretari), Josep Grinyó Vallverdú (vicesecretari), i com a vocals Francesc Recasens Pros i Josep Aixut Tèrmens. Amb motiu dels fets del sis d'octubre de 1934, es va destituir l'Ajuntament per ordre de la Comandància Militar de Tarragona, a més *l'Agrària*, afiliada a ERC fou clausurada durant un temps⁹⁸. Segons el BOGC de 31 de juliol de 1934, *l'Agrària* tenia 172 socis. Al poble no hi havia persones que combreguessin amb els ideals de la "*Lliga Catalana*", però el setembre de 1936, esclatada ja la contesa civil, es van agrupar totes les institucions que hi havia a la vila: *Unión de Obreros Agrícolas* (president Josep Amorós), *Sindicato Vimbodinense de Agricultores*, (president Ramon Casares) i *Sociedad Agrícola* (president Joan Rius Farré). Després d'un llarg intercanvi d'impressions, es va acordar constituir el *Sindicato de Oficios Varios* i adherir-se a la *Confederación Nacional del Trabajo d'Espanya*, de caire revolucionari (CNT).

D'aquesta reunió sorgí una junta directiva formada per Antoni Anglès Farré (president), Josep Farré Torres (secretari), Josep Lladó Bové (tresorer), Sebastià Ninot Butí (comptador), Josep Amorós Fa (bibliotecari), i com a vocals Joan Riba Vallès, Joan Pagès Badia, Antoni Pujol Murt i Josep Estradé Forès⁹⁹.

Notes

* Agraïxo la revisió del text que han realitzat Josep M. Carreras Vives i Josep M. Grau Pujol.

1.-AHT. Conca de Barberà. Demografia.

2.-Arxiu Autor

3.-AHT. Associacions, Barberà de la Conca, núm. 396

4.-AHT. " Barberà de la Conca, núm. 397

5.-AHT. " Barberà de la Conca, núm. 231

6.-AHT. " Barberà de la Conca, núm. 610

7.-AHT. " Blancafort, núm. 1524

Persones que formaren la *Defensa de la Propietat Agrària*

Antoni Moix, Antoni Rosich, Josep Iborra Paris, Pau Elies, Joan Vives, Esteve Palau, Antoni Anglès, Antoni Vives, Joan Ferrer, Joan Civit, Isidre Vives, Josep Moix Llurba, Pere Briansó, Josep Iglésies, Josep Civit, Antoni Prats, Antoni Masalles, Antoni Llord Juncosa, Antoni Espelt, Salvador Poblet, Ramon Saumell, Jaume Cabestany, Josep Poblet, Joan Iborra, Antonia Rodriguez, Joan Benet, vídua d'Antoni Talarn, Pau Llord, Josep Moix Pons, Antoni Farran, Miquel Espelt, Ramon Civit, Josep Boada, Vicenç Baldrich, Francesc Montseny com apoderat de Josep

Sala, Joaquin Oliveres, Josep Masalles per Josep Gavarró Miret, Josep Baltà, Pau Sendra, Aleix Inglès, Isidre Prats, Miquel Martí, Josep Prats, Antoni París, Antoni Martí, Isidre Moix, Jaume Masalles, Joan Centelles, Rosa Sanjoan, Antoni Balcells, Salvador Aluja, Llorenç Torres, Vídua Maria Anglès, Pere Recasens, Josep Prats Baltà, Ramon Anglès, Francesc Balcelles, Maria Civit Cabestany, Martí Martí, Antoni Sanahuja, Joan Civit, Joan Saumell, Antoni Sala, Maria Civit i Pere Miret.

- 8.- AHT. Associacions Blancafort, núm. 1.524
- 9.- AHT. Associacions, Blancafort, núm. 1.068.
- 10.- AHT. Associacions, Blancafort. Núm. 21
- 11.- AHT. Associacions, Blancafort, núm . 2.071
- 12.- PRATS BATET, Josep M. *Blancafors*, Valls, 1998, p. 57.
- 13.- AHT. Associacions, Conesa, 1924, núm. 67.
- 14.- AHT. Associacions, Conesa núm. 1396
- 15.- Diversos autors, *Conesa, història i vida*, Conesa, 2001, p. 121.
- 16.- AHT. Associacions. L'Espluga de Francolí, núm. 719
- 17.- Id.
- 18.- Id.
- 19.- ROCA ARMENGOL, J. *Història de la Espluga de Francolí*, vol. VI, Lleida, p. 389.
- 20.- AHT. Associacions. L'Espluga de Francolí, núm. 719
- 21.- Id.
- 22.- AHT. Associacions, l'Espluga de Francolí, núm. 1.742.
- 23.- AHT. Associacions, l'Espluga de Francolí, núm. 718
- 24.- AHT. Associacions, l'Espluga de Francolí, núm. 1742
- 25.- AHT. Associacions, l'Espluga de Francolí, núm. 719
- 26.- AHT. Associacions, l'Espluga de Francolí, núm. 718
- 27.- Id.
- 28.- ACCB FMLLO. Correspondència, 1934 (rg. 3.179)
- 29.- AHT. Associacions, Montblanc, any 1918, núm. 775
- 30.- AHT. Associacions, Montblanc, any 1918, núm. 149
- 31.- GRAU PUJOL Josep M.-BADIA BATALLA, Francesc, *Diccionari Biogràfic Històric de Montblanc*. Valls, 2008, p. 197
- 32.- *Diccionari ...* p. 223
- 33.- Id. p. 114
- 34.- Id. p. 87
- 35.- Id. p. 114
- 36.- Id. p. 111
- 37.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 804
- 38.- *Diccionari...* p.68
- 39.- Id. p.114
- 40.- Id. p.115
- 41.- Id. p.117
- 42.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 1.047
- 43.- *Diccionari ...* p.120
44. p.121
- 45.- AHT. Associacions. Montblanc, any 1941. Núm. 729. Reanudació de les activitats de l' "Artesana".
El que suscribe; Francisco-Javier Pedrol Sabaté, mayor de edad, casado, propietario y vecino de esta villa a V. E. Atentamente expone: Que existe en esta villa una entidad de caracter recreativo denominada "La Artesana

Montblanquense” domiciliada en la calle Mayor, número 105, fundada desde hace mas de cincuenta años y antes del GMN desarrollaba sus actividades que consistian en café y salon de espectáculos, destinado éste a salon de baile y teatro, en el domicilio expresado, que es propiedad de la expresada Sociedad.

Que al empezarse el GMN fué incautado el local social por los rojos habiendo estado en su poder hasta el dia de la liberación de esta villa por las tropas nacionales, en cuyo glorioso dia fué de momento ocupado el referido local por Falange Española Tradicionalista y de las JONS. De esta localidad, la cualha dejado el mismo por haberse trasladado a otro que reune mas condiciones que el mencionado, emperó sabiendo la Jefatura de dicha Entidad que podrá disponer en lo sucesivo del repetido local siempre que lo crea conveniente. Que con el fin de continuar su larga vida adecuada a la manera de ser de esta villa y el que suscribe en la calidad de presidente de dicha entidad La Artesana al momento de empezarse el MNI.

Suplica a V. E. Se sirva conceder la oportuna autorización a la entidad La Artesana Montblanquense para que pueda reanudar su vida, dentro de la cual siempre se ha procurado mantener los principios sagrados de Dios y patria.

Dios salve a España y viva V. E. muchos años para el bien de la Patria.

Montblanch treinta y uno de marzo de mil novecientos treinta y nueve, III Año Triunfal.

Excmo. Sr. Gobernador Militar de la Provincia de Tarragona” .

- 46.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 688
- 47.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 803
- 48.- Id.
- 49.- Id.
- 50.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 1.788
- 51.- ACCB. FMM. Correspondència 1934 (rg. 1.595)
- 52.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 1788
- 53.- ACCM. FMM, Correspondència 1936 (rg. 1.595)
- 54.- AHT. Associacions, Montblanc any 1931, núm. 1.240
- 55.- AHT. Associacions. Montblanc, núm. 1.334
- 56.- ACCB. FMM,Correspondència 1932 (rg. 928)
- 57.- AHT. Associacions, Montblanc, núm. 1.334
- 58.- AHT.Associacions, Montblanc, núm. 688
- 59.- AHT. Associacions, Montblanc, any 1934, núm. 1.828
- 60.- AHT. Associacions, Montblanc, 1935, núm. 1.774
- 61.- AHT. Associacions, Montblanc, 1932, núm. 852
- 62.- AHT. Associacions, Montblanc, 1935, núm. 1.789
- 63.- ACCB. Montbrió de la Marca, 1934
- 64.- ACCB. Passanant, 1934
- 65.- ACCB. Les Piles de Gaià, 1934
- 66.- AHT. Associacions, Pira, 1931, núm. 1.248
- 67.- ACCB. FMPI, Correspondència, 1933 (rg. 2.064)
- 68.- AHT. Associacions Pira, 1931, núm. 596
- 69.- AHT. Associacions Pira, 1934, núm. 433
- 70.- AHT. Associacions, Rojals, núm. 1.465
- 71.- AHT. Associacions, Rojals, 1931, núm. 750
- 72.- PALAU RAFECAS, Salvador, *Aspectes històrics de Santa Coloma de Queralt i els seus rodals*,1933, p. 74-75
- 73.- Id, p. 69
- 74.- AHT. Associacions, Santa Coloma de Queralt, núm. 1.740

- 75.- Id.
- 76.- Aspectes històrics de Santa Coloma.....1933, p. 77-78
- 77.- AHT. Associacions, Santa Perpètua de Gaià, any 1934, núm. 1.349
- 78.- AHT. Associacions, Sarral, núm. 1.601
- 79.- AHT. Associacions, Sarral, núm. 476
- 80.- AHT. Associacions, Sarral, núm. 37
- 81.- AHT. Associacions. Sarral, núm. 132
- 82.- ACCB.FMSA. Correspondència 1937 (núm. 6.931)
- 83.- AHT. Associacions, Senan, any 1832, núm. 2
- 84.- AHT. Associacions, Solivella, any 1931, núm. 141
- 85.- AHT. Associacions, Solivella, any 1931, núm. 1.318
- 86.- AHT. Associacions, Solivella, any 1931, núm. 1.233
- 87.- Id.
- 88.- Id.
- 89.- AHT. Associacions, Vallclara, any 1931, núm. 1.342
- 90.- AHT. Associacions, Vallclara, any 1935, núm. 741
- 91.- AHT. Associacions, Vallfogona de Riucorb, any 1934, núm. 740
- 92.- Id.
- 93.- AHT. Associacions, Vilanova de Prades, núm. 439.
- 94.- AHT. Associacions, Vilaverd, any 1931, núm. 743
- 95.- Id.
- 96.- AHT. Associacions, Vimbodí, any 1931, núm. 211
- 97.- Id.
- 98.- BERGADÀ ESCRIVÀ, Àngel, *Vimbodí: Estudi Històric, Sociològic i Religios*, Montblanc, 1978, p. 87-88.
- 99.- AHT. Associacions, Vimbodí, núm. 152.

Fons i bibliografia

Arxius:

- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB)
  - Fons Municipal de Montblanc (FMM)
  - Fons Municipal de Pira (FMPI)
  - Fons Municipal de Savallà del Comtat (FMSA)
- Arxiu Històric de Tarragona (AHT)

Hemeroteca

- La Vanguardia*, (BPT)
- Aires de la Conca* (1931, 1932, 1933, 1934), (ACBB)
- Foment* (BPT)
- Tasca*, 1936 (ACCB)

Bibliografia

- ABELLÓ, Teresa, *El debat estatutari del 1932*. Barcelona, 2007.
- ALSAMORA JIBALLÍ, Alfons. *Vimbodí*, Valls, 2004.
- Apiera. Recull de Treballs de Pira i el seu entorn*. núm. 1 (1995).
- Aplec de Treballs*, (Montblanc), núm. 32 (2014).
- BALCELLS, Albert, *Els anys de la Segona República (1931-1936)*. Núm. 1. Barcelona, 2006.

- BALCELLS, A, PUJOL, E; SABATER, J. *La Mancomunitat de Catalunya i l'Autonomia*, Barcelona, 1996.
- BARAS, Montserrat, *Acció Catalana 1922-1936*. Barcelona, 1984.
- BERGADÀ ESCRIVÀ, Àngel, *Vimbodí: Estudi Històric, Sociològic i Religios*. Montblanc, 1978.
- BERTRANA, Aurora, *Memòries del 1935 fins el retorn a Catalunya*. Barcelona, 1978
- BOCK, Gisela, *La mujer en la historia de Europa*. Barcelona, 2001
- BONAMUSA, Francesc, *El Bloc Obrer Camperol (1930-1932)*. Barcelona, 1974.
- BORJA de RIQUER, Francesc. *Cambó. Entre la Monarquia i la República (1930-1932)*. Barcelona, 2007.
- BOU i SIMÓ, Jordi M, *Espluguins Exemplars*, Valls, 2008.
- Butlletí Cultural, Vimbodí*. Foment Parroquial de Cultura, maig 1931.
- CALBET i CAMARASA, Josep M. VALLRIBERA i PUIG, Pere, *Medicina i Societat a l'Espluga de Francolí (s. XVIII i XIX)*, Barcelona, 1990.
- CAMBÓ, Francesc, *Memòries (1876-1936)*. vol. I, Barcelona, 1981.
- CAPDEVILA i MIQUEL, Tomàs, *Sarreal, notes històriques de la vila*, Sarreal, 1934.
- CARRERAS ALBAREDA, Guillem, *Història de Conesa*, Conesa, 2015.
- CASALS, J. ARRUFAT, R. *Catalunya poble dissortat*. Barcelona, 1933.
- COMAPOSADA CANELA, Celestí, *Memòries de Savallà i del seu veïnatge (1940-1950)*. Santa Coloma de Queralt, 2005.
- CORBELLA i LLOBET, Domènec. *Vallfogona, aigua i poesia a la vall del Corb*. Barcelona, 1999.
- DUCH PLANA, Montserrat., *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936)*, Tarragona, 1994.
- FORT, Eufemià. *Ventura Gassol, Un home de cor al servei de Catalunya*. Barcelona: 1979.
- GARCIA, Pilar. *Els catòlics catalans i la segona república (1931. 1936)*. Barcelona, 1986.
- GATELLA, Cristina. *Dones d'ahir, dones d'avui*. Barcelona, 1993.
- GÓMEZ TRAVÉ, Jaume. *Diari íntim. Solivella 1900-1950*. Solivella, 2008.
- GRAU PUJOL, Josep M. -BADIA BATALLA, Francesc. *Diccionari Biogràfic Històric de Montblanc*, Valls, 2008.
- GUILLAMON, Vicente Alejandro, *El caos de la Segunda República*. Madrid, 2006.
- IVERN SALVÀ, M. Dolors. *L'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*. Barcelona 1988.
- KENT, Victòria. *Cuatro años de mi vida: 1940-1944*. Barcelona, 1978.
- La Tarragona Republicana (1931-1936), Tarragona, 2006.
- L'empenta d'un poble. Centenari de la Cooperativa Vinícola de Sarreal (1907-2007)*. Sarreal, 2008.
- MARSAL i BONET, Antoni M., *Sarreal*, Valls, 1998.
- MAYAYO ARTAL, Andreu. *La Conca de Barberà (1890-1936). De la Crisi Agrària a la guerra civil*, Montblanc, 1986.
- Miscelània Sarralenca (1180-1980)*. VII Centenari de la fundació de Sarreal, Sarreal, 1981.
- MOLAS, Isidre. *El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936)*. Barcelona, 1972.
- MOLINS, Joaquin, *Elecciones y partidos políticos a la provincia de Tarragona 1890-1936*. vol. I. Tarragona, 1955.
- MONÉS, Jordi. *El pensament escolar a la renovació pedagògica a Catalunya (1833-1938)*, Barcelona, 1977.
- MORELL i JANSÀ, Antoni. *Història de Sarreal*, Sarreal, 1975.
de Catalunya. 70 anys d'història (1931-2001). Barcelona, 2001.
- PALAU RAFECAS, Salvador. *Aspectes històrics de Santa Coloma de Queralt i els seus rodals*. 1993.
- Diversos Autors, *Conesa, història i vida*, Conesa, 2001.
- POBLET, Josep M. *La Conca de Barberà*. Barcelona, 1961.
Montblanc a començament del segle amb el catalanisme i els seus costums, Barcelona, 1973.
- PORTA ABAD, Jaume. *Les dones d'Esquerra Republicana 1931-1939*, Barcelona, 2000.
- PORTA i BLANCH, Josep, *Arreplec de dades per a la història de Barberà*, Barberà de la Conca, 1984.
- PRATS BATET, Josep M. *Blancafort*, Valls, 1998.
- Quimeres centenàries. *Un segell d'associacionisme agrari a Blancafort*, Lleida, 1996.

- PRIEGO, Victòria. *La mujer ante las urnas*. Madrid, 1933.
- PUIG i LLORACH, Fèlix. *Recull Històric de Forès*, Barcelona, 2004.
- RAMON, Josep; BORRÀS, Mercè. *El nostre poble Montbríó*. Valls, 1988.
- RECASENS LLORT, Josep, *Blancafort. Aproximació geogràfico-històric*. Ajuntament de Blancafort, Montblanc, 1986.
Blancafort. Aspecte social 100-1912, Montblanc, 1992.
- ROCA ARMENGOL, Jordi. *Història de l'Espluga de Francolí. El segle XX*. vol. V- VI, Lleida, 2005.
- SOLÉ OLIVÉ, Jaume. *Vilaverd*, Valls, 1999.
- STANLEY G. PAYNE. *La República y la guerra civil setenta años después*. San Sebastián de los Reyes, 2008.
- TUÑÓN de LARA, M. "Crisis del Estado: Dictadura, República, Guerra (1923-1939)". *Historia de España*, vol. V Barcelona, 1998.
- UCELAY- DA CAL, Enric. *La Catalunya populista. Imatges, cultura i política en l'etapa republicana (1931-1939)*. Barcelona, 1982.
- VALLÈS MARTÍ, J. M. *L'Espluga de Francolí en els setmanaris de Montblanc (1903-1923)*, Valls, 2008.
- VALLVERDÚ BRIANSÓ, Ernestina. *Senan Lleida*, 1995.

SIGLES

ACR	Acció Catalana Republicana
APEC	Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana
AR	Acció Republicana
BOC	Bloc Obrer Camperol
CEDA	Confederación Española de Derechas Autónomas
CNT	Confederación Nacional del Trabajo
ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
FUFE	Front Únic Femení Esquerrà
MIP	Ministeri d'Instrucció Pública
PNRE	Partido Nacionalista Republicano Español
PCC	Partit Comunista de Catalunya
PCR	Partit Catalanista Republicà
PRA	Partit Republicà Autonomista
PRR	Partit Republicà Radical
PRRS	Partit Republicà Radical Socialista
PSOE	Partido Socialista Obrero Español
UME	Unión Militar Española
USC	Unió Socialista de Catalunya